

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
גליון כ"ה, תשרי ה'תשע"ח • מופץ ב־20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

מקום הישוב יכתב על שם אדמו"ר הגאון [מהרי"ל דיסקין] אב"ד דבריסק נ"י, וכל התנהגות של החברה יהיה רק ע"פ פקודתו בכל דבר, וכל התקנות המוסכמים ממנו, מכבר קבלנו עלינו לשמור ולעשות מבלי לנסות ימין ושמאל... [המשך המכתב מאריך בתקנות החברה בבנין ארץ ישראל, וכתב ההתקשרות מסתיים]: "סוכן החברה יהיה אדמו"ר הגאון אבדק"ק בריסק שליט"א, וה' יהיה בעזרנו לבנות הנחרסות ולנטוע הנשמות, ותחזינה עינינו בשוב ה' שכינתו לציון במהרה בימינו אמן.

מתוך ספר "הברית והזכרון" לחברת "אגודת מיסדי הישוב" התרל"ט. ותחילה נביא את כתב ההתקשרות המובא שם, ואשר מעיד על כך שמעשי החברה הם על דעת הגאון.

כתב התקשרות

"החברה אגודת מיסדי הישוב מחברת פתח תקוה תובב"א."

אנחנו הח"מ נתאספנו יחד להתקשר ולהתאחד באגודה אחת באמת ובתמים, לעשות תקון לחברת פתח תקוה אשר היא כמעט נחרסת, להקימה על ולבנותה על תילה... והקושאן של

המשך בעמוד ב

מסילת ציון הרב אליהו ברים ד	דבר העורך הרב יהודה אפשטיין ג	דעת תורה מהרי"ל דיסקין זיע"א א
דעת ציון הרב יהודה אפשטיין טז	משפטי ציון הרב אברהם הימן יב	בעקבי הצאן רבנו הגר"א זצ"ל ה"ה ח
הכוונה של ר"ה הגאון רבי מרדכי שריקי כד	ולאום מלאום יאמץ הרב נפתלי סופר כא	הפורס סוכת שלום הרב מנשה בן-יוסף יח
אודות האגודה פרטים, יצירת קשר, ועוד כ	נטיעות מצוות יישוב אר"י יז	א"י מקור השמחה הרב חיים פרידמן כט

מוקדש לזכר נשמת לאה מרים בת ר' ישראל • ולרפו"ש עבור משה יהושע בן יונינה בתשח"י

בפינו ובשפתינו נחבב את אדמת קדשינו,
ולבינו בל אתנו.

נזכור נא את אבותינו הקדושים אשר חרפו
נפשם למות על מרומי שדה ושפכו
דם כמים בעד עמינו ובעד ערי אלקינו[*].
ועתה אשר כיבוש ארצינו בידינו, לא בחיל ולא
בכוח לא בחרב ולא בחנית, כי אם ברוח נדיבה,
ולא שינדב כל אחד את נפשו, כי אם מעט מזער
מהונו ורכושו, כל זה לפניכם ואתם מחשים,
ותקפצו את ידיכם?! רב העון וגדול הפשע עד
אין חקר.

...הביטו והתבוננו על כל העמים שוכני תבל עד
כמה גדלה האהבתם לארץ מולדתם,
הונם ורכושם וגם נפשם את כולם יקריבו על
מזבח אהבת ארץ מולדתם, ומכם נאבדו רגשי
קודש אלו![*] או לנו כי חטאנו, בושנו ונכלמנו,
אנה נוליך את חרפתינו...

רב לכם לדאוג עבור זרים... בא העת שתבינו
ותעשו לביתכם, האירו פניכם אל אמכם
הזקנה אשר אחרי בלותה תהי לה עדנה, עוד
תחליץ לכם שוד תנחומיה, עוד תתענגו מרב
טובה ומזיו כבודה, הן היא קוראת אליכם
מרחוק, מתחננת ופורשת אליכם כפיה: "אנא בני
חנוני, פנו אל ארציכם הקדושה ועשו אותה
לארץ חפץ" - ... עזרו לאחיהם העניים החפצים
להאחז בתוכה על נחלת שדה וכרם, הכינו מכוונת
לכל עבודה ומלאכה, הרימו קרן המסחור והקנין,
סולו מסילות הברזל בכל גבולינו, ואלפי רבבות
אחינו יחיו סביבותיכם וארצינו הלזו הנשמה
תעבד, ותהי כגן ה' להחיות עם רב מאחינו בני
ישראל אשר לא יספר מרוב. התקבצו והתאספו
והשמיעו נדבות, הרימו כל אחד תרומת הקודש
מכספכם, וקראו בקול "שובי בתולת ישראל שובי
אל עריך אלה".

[*] משמע מכאן, שכיבוש ארץ ישראל - הוא עד
מסירות נפש ממש על ערי ישראל.

[**] משמע מכאן, שאהבת הארץ והמולדת, היא
אהבה קדושה מצד עצמה.

באו עה"ח כ"ו סיון שנת אמ"ת מארץ תצמח
וצד"ק משמים נשקף (תרמ"א) -

[חותמים 27 חברי האגודה].

□ □ □

ואלו הדברים המובאים מתוך הקדמת הספר
הנ"ל - "הברית והזכרון":

קול מעיר

"שובי בתולת ישראל - שובי אל עריך אלה"
(ירמיהו ל"ב).

לקול שועת אחינו בארצות פזוריהם, העולה
עד לב השמים, כי הקיפום חבלי יולדה
צרה כמבכירה... לעומתם יענה הד הרים קול
גדול ונורא, קול ש-די חוצב להבות, קול מבין
הררי קודש "שובי בתולת ישראל, שובי אל
עריך אלה".

עד מתי תחבקו חיק נכריה? ארצכם החמודה
מדבר, עריכם הקדושות שממה ואין
איש שם על לב ואין מכם חולה על זה? כל
מאויכם לבלות בטוב ימיכם לצבור הון,
לאסוף עושר לבנות היכלי עונו, ולהרים קרן
המסחור בארצות אחרות... עד אנה תצפו
צפית הבל כי זאת המרגעה וזאת המנוחה,
ותאמרו כי שלום שלום ואין שלום, כי אחת
דיבר אלקים בקדשו "ובגויים ההם לא תרגיע
ולא תמצא מנוח, רק זאת המרגעה וזאת
לכם המנוחה - "שובי בתולת ישראל, שובי
אל עריך אלה"...

על כן אחינו היקרים קומו והתעוררו ובואו
לעזרת ה' בגבורים, ולא אותנו לבד אתם
עוזרים, כי אם גם אותכם, בבואכם בברית
עמנו להגדיל ולהאדיר את כח חברתינו,
תשועה גדולה תצמח לכל ישראל וגאולה
תהי' לארץ, וכמו שקנינו את נחלתינו זאת, כן
עוד יש ויש נחלות גדולות ורחבות אשר נוכל
לקנותם, וכמעט כל ארצינו לפנינו, לא עת
לחשות העת הזאת, עת לעשות לה', אם אנו
מחשים ומצאונו עון, איך לא נבוש ולא נכלם,

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

העולם השלטת היא זו של העולם החדש, המתקדם, הנאור, בו האדם ניצב במרכז הבמה, הרשות נתונה לו למלא את כל תאוותיו ככל שיחפץ, והאלהים מושלך אחר כבוד לפח האשפה של ההיסטוריה כסממן ארכאי של התקופה הקדומה, בה שלטה הבערות.

כמובן, שהשקפה זו אינה אלא קריאת תיגר על דעת תורתנו הקדושה ונביאינו הנאמנים, אשר הועידו לעולם תכלית אחרת לחלוטין. לא האדם הגאה בעל היכולות האינסופיות יהיה ניצב במרכז ההווה, כי אם ה' האינסופי באמת, אותו נועד האדם לשרת. "יִשַׁח גְּבַהוּת הָאָדָם וְשָׁפַל רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא" (ישעיהו ב', י"ז). זו לא נבואה שנכתבה כדי שיהיה מה ללמוד בבתי-ספר, זוהי התכנית המדינית של תורתנו הקדושה. ה' ישפיל את כל אלו אשר הרמיזו על תכניתו, את כל אויבי ישראל ואת כל אלו אשר חשבו שיובילו את העולם לתכלית אחרת מאשר זו, בה נשגב ה' לבדו. לא יועילו כל כלי הנשק וכל ההמצאות המדעיות, כל התכניות המדיניות וכל התכנונים הכלכליים, יש תכלית לעולם מאת הבורא, והיא תקיים בשלמותה!

לקראת ראש השנה, בה יושב ה' על כס המשפט וחורץ גורלות, הוא נתן בפלורידה ובסביבתה תזכורת קטנה לאדם הגאה, שיפשוט את העקמימות שבלבו. ובמאה השנים האחרונות הוא נותן לאנושות באופן תמידי את אותה תזכורת, כאשר הוא מחזיר את עם ישראל לארצו כנגד כל הגיון היסטורי - דבר שאין לו אח ורע בתולדות האנושות - ואף זה כשלב לקראת הגאולה השלמה, כדי לפשט את אותה עקמימות הבאה לידי ביטוי בתכניות שונות של האומות להשלטת תפיסתם הדמוקרטית הנפסדת על הבריאה. מי יתן, ונזכה להבין את מה שבורא עולם מלמד אותנו בצורה כה ברורה, על-מנת שלבנו יהיה ישר ונדע היטב מה יעודו של העולם, נפעל להגשמתו, ולא נזדקק לא לאסונות

שנה חדשה עומדת בפנינו, וכמידי שנה עומדים כל יראי ה' בפני יום הדין באימה ויראה. לאמיתו של דבר, ה' דן את כל באי עולם, בין אם הם מודעים לכך ובין אם לאו, וזכינו לאחרונה לחזות עד כמה נכונים הדברים היום כבימי קדם, כאשר בארה"ב, המעצמה העולמית בעלת הטכנולוגיה המשוכללת והכח הצבאי, המדיני והכלכלי האדיר - כולם עומדים כעלה נידף בפני איתני הטבע, המזוהגים בידי בורא עולם. "אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב, שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו" (ברכות י"ט). ובדורנו זה, בו האדם מרגיש כח כמעט אינסופי, כאשר בידי כל זאטוט מכשירים מתוחכמים ההולכים ומתחכמים משנה לשנה ויכולות חובקות עולם לתקשר עם כל אחד, להורות ולהגיב, ליצור ולפרק - העקמומית שבלב זקוקה ביותר ליישור.

נראים הדברים, כי מאז ימי מגדל בבל, לא חשה האנושות כפי שהיא חשה כיום. ההתפתחות המדעית בכל התחומים - ברפואה, בתקשורת, בתחבורה, בכלי הנשק השונים והמשונים - מעניקה לאדם המודרני תחושה של עוצמה בלתי-מוגבלת, עד כדי טשטוש התחומים שבין בורא לנברא. אכן ניתן לומר, כי זוהי העבודה זרה הגדולה של דורנו, אשר אולי אינה נכנסת בדיוק לגדרי עבודה זרה כפי שנפסקו ברמב"ם ובשולחן ערוך, אולם סכנתה והכפירה הגלומה בה אינה פחותה מזו שהייתה בכל הנסיונות אשר עמדו בפני האדם בימי קדם.

וכפי שהאדם הרגיש ברמה הפרטית, כך גם ברמה הלאומית. סדר עולמי חדש נוצר, כאשר המדינות המפותחות מדעית וכלכלית, ובראשן ארה"ב של אמריקה - הן הקובעות את סדר היום, הן המחליטות מה נכון ומה צודק, מי ישלוט בסוריה ובאפגניסטן, מה יקרה במזרח הרחוק, כיצד תיראה אירופה וכן הלאה, כאשר השקפת

מסילת ציון

הרב אליהו ברים

[פרק ב]

**"במעט תשומת לב
הכל קורה מאלינו?"**

"האמת שלא...
ושבו נתקלתי במשפט
הזה שנותן לי הרגשה שהספר
הזה תכל'ס לא שייך אלינו. הנה תראה:
" כי יודע הוא [-יצה"ר] שאלולי היו שמים
לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי, שמיד היו
מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה
הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא
לגמרי." (פ"ג) אה? איך אתה יכול להסביר את זה?
גם ממה שאני מכיר מעצמי וגם ממה שאני רואה
סביבי, ממש לא מספיק ששמים את הלב 'כמעט
קט' ומיד הכל מתחיל לזוז לבד עד שעוזבים את
החטא לגמרי. הנה, אנחנו עכשיו בסוף חודש
אלול לקראת ראש השנה ועשרת ימי תשובה,
והדברים בהם אני עוסק היום הם אותם הדברים
עליהם 'שמתי לבי' בשנים שעברו. אמנם אפשר
לראות איזו התקדמות, אולי גם בגלל שאני קצת
יותר גדול... אבל איך שלא יהיה, וודאי לא כמו
שהוא מתאר שהחרטה תגרום לעזוב את החטא
לגמרי. אני רואה לא מעט אנשים שמתחרטים
וממשיכים במעשיהם, ושוב מתחרטים וחוזר
חלילה, ולא נראה שהמציאות הזו מקדמת אותם
לאיזה מקום יותר טוב..."

"-פה, אתה שואל טוב. ואתה באמת צודק.

"עברו עברו בשערים
פנו דרך העם סלו סלו
המסלף סקלו מאבן
הרימו נס על העמים".
(ישעיהו 30 י)

שבעה שמות יש לו ליצה"ר...

ישעיהו קראו מכשול, שנאמר: (מ יד) "ואמר
סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי",
יחזקאל קראו אבן... (סוכה 33).

"-שלום בן-ציון, מה שלומך?"

"אה, שלום ר' אליהו. שלומי טוב ב"ה."

"-איך ההתקדמות? חשבת על מה שדיברנו
בפעם הקודמת?"

"כן, דווקא חשבתי על זה הרבה. האמת שזה
לא הניח לי."

"-באמת? איזו נקודה?"

"מה שדיברנו על המקומות שהמסילת ישרים
כותב שעבודת ה' היא דבר קל. מה שאמרת הוא
שבאמת אפשר, ע"י עבודה נכונה כמו שמדריך
בספר, להגיע למצב כזה. ואכן הלכתי ועיינתי
קצת בספר וחיפשתי את הרמיזות שאמרת לי
שיש בו להקדמות שעל גביהן נבנית העבודה,
שאו היא יכולה להיות קלה."

"-נו, ומצאת?"

המשך דבר העורך

מופלאים, והכל על אדני אותו יסוד של תכלית
הבריאה. הרב שריקי אף כיבד אותנו בנוכחותו
בוועידת "קדושת ציון" שנערכה באולמי תמיר,
שם נשא מדברותיו המאלפים, ואנו שמחים
להמשיך עמו את שיתוף הפעולה הפורה.

אנו מקוים שתהנו מכלל המאמרים, הן אלו
העוסקים בחגי תשרי והן אלו הממשיכים בסדר
הרגיל.

שנה טובה ומתוקה לקוראי העלון ולכל בית
ישראל,

העורך

טבע וגם לא לעונשים אחרים בכדי שנדע למלא
את חובתנו הן יחידים והן כאומה.

יסוד זה, שהעולם יש לו תכלית - הלא היא
גאולתם של ישראל - והכל מכוון לתכלית זו -
נתבאר בארוכה במשנת רבנו הרמח"ל, וכבוד
הוא לנו, שאחד מגדולי ההוגים בתורתנו, הגאון
רבי מרדכי שריקי, ראש מכון רמח"ל, אשר
הוציא תחת ידיו עשרות ספרים בתורה נשגבה זו,
מצא בעלוננו אכסניה נאותה להעלות את מאמרו
בענין המשמעות של ראש השנה לאור משנת
הרמח"ל, כאשר הוא דולה ומשקה חידושים

ישרים עסקינן, הרי לפניך^[*] שהוא מכביד הרבה את עבודת התשובה.

"מהקטע הזה אני דווקא מקבל חיזוק גדול ליכולת לתקן! שים לב שהקטע הזה הוא תשובה לשאלה שהוא העלה קודם^[**], בעצם איך עוברת התשובה, וכי באמת נתקן העיוות שנעשה? ועל זה הוא עונה שכן! העוון סר ממש מהמציאות! ואתה מבין איך זה קורה? לא ע"י ייסורים וחליים רעים, אלא רק ע"י 'עקירת הרצון'. ע"י שאדם חוזר בו ממעשיו, ומתחרט עליהם מעיקרא, הרי שדי בכך לנתק ממנו את תוצאות החטא, ונשאר כמעשה שנעשה בעולם ללא קשר לאדם שבחר ברע ופעל רע."

"איך זה יתכן?"

"כי הרי בעולם קורים כל מיני דברים וה' משגיח על הכל ומחזיר כל רעה לטובה, בכך שהוא משתמש ברע לקדם את רצונו. אלא שבבחירת האדם ה' לא מתערב להטות אותו לאיזשהו צד. לכן, כשאדם בוחר ברע – האחריות לרע שנוצר בעולם היא עליו, הוא יצטרך לסבול ייסורים וכדו' ע"מ לנקות את העולם מהרע שהוא הגביר בו. זאת אומרת, שמה שקושר את המעשה לאדם – זו העובדה שהוא בחר. כלומר, זה שהוא

שימת לב כבדרך אגב וחרטה ספונטנית באמת לא גורמות להתקדמות אמיתית. מה שהרמח"ל מתאר כאן, זה אדם שנמצא במציאות של תשומת לב של התבוננות וזהירות. בתוך מהלך כזה – באמת אפשר לראות התקדמות מהירה."

"אני לא מבין מה שאתה אומר."

"בסדר, נניח לזה ברשותך, ובעז'ה עוד נגיע לזה."

"רגע, אני רוצה להבין!"

"טוב. אבל נצטרך להתחיל ממקום אחר."

"בסדר."

"איך אתה עם עניין התשובה?"

"אה... לא יודע..."

"מה, שאלתי שאלה קשה?"

"כן, זו שאלה קשה. האמת שאני לא יודע מה לחשוב על כל העסק הזה של התשובה."

"למה, מה הבעיה?"

"לא בעיה, בעיות."

"לעשות תשובה זה קשה!"

"נו נו, בא נשמע, אולי נוכל להבהיר קצת את העניין. אתה יודע, התשובה היא העניין הכי יקר בעולם. כפשוטו, תשובה הפירוש לשוב אל ה'! התרחקנו מה', שזה הדבר הנורא ביותר שיכול להיות, ואנו שבים ומתקרבים אליו!"

"אתה מתאר את זה כאילו זה כל כך פשוט."

"מה באמת לא כל כך פשוט?"

"כדי לעשות תשובה צריך להתחרט ולהצטער ולקבל על עצמו 'עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם.' (רמב"ם הלכות תשובה ב' ג.) איך שייך דבר כזה בכלל?"

"אתה שואל טוב. אני זוכר בעצמי את הספקות הללו."

"אני יודע שיש גישות וספרים שרואים את התשובה באופן הרבה יותר קליל, אך אם במסילת

[*] "...וישהתשובה נתתן להוטאים בחדר גמור, שתחשב עקירת הרצון בעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצמצם בלבו צער חוק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיהו א' ז) וסר עונך וחטאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצמצם ומתנחם על מה שהיה למפרע." (פ"ד)

[**] "כי הנה באמת, איך יתקן האדם את אשר עיית והחטא כבר נעשה? הרי שרצה האדם את חברו, הרי שנאף, איך יוכל לתקן הדבר הזה? היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות." (פס קודם)

נו", אז אתה רוצה שאני אתבונן כמה רע אני שדיברתי בתוך הלימוד, או ששמעתי בדיחה שיש בה ליצנות? אני לא יכול לחיות ככה! זה בדיוק מה שאמרתי לך, זה לא פשוט בכלל לעשות תשובה."

"אם אתה מתבייש"

– זה אומר שזה לא מתאים לך."

"אני ממש מכיר את הבעיה שאתה מעלה, ויש לי אולי עצה להציע לך. תגיד, אתה שמח במציאות של הכשלונות? אני לא מדבר אם אתה נהנה מהדיבורים האסורים, אלא על כל המציאות הזו. היית רוצה שיהיה אחרת?"

"כן, בוודאי. אבל זו לא חכמה רק לרצות!"

"חכה, אם מישהו היה 'תופס' אותך באמצע, איך היית מרגיש?"

"אה... הייתי מתבייש."

"יפה. אתה יודע מתי אדם מתבייש? כשרואים בו דבר שהוא מחשיב כחסרון. הוא לא רוצה שיחשבו שהוא שייך למציאות הזו. הוא אינו מזדהה איתה. אתה מסכים למה שאני אומר? כשאדם מרגיש שהמציאות של החטא זרה לו, היא לא שייכת אליו, הוא לא רוצה שיחברו אותו עם המציאות הבעייתית הזו. ועל זה הגמ' אומרת: "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו – מוחלין לו על כל עוונותיו!" (ברכות י"ג ב')

"אז אתה אומר שמספיק להתבייש במקום להצטער?"

"אין לי הכתפיים לומר כזה דבר, אבל זה שלב להתקדם לצער. אם תתבונן בעצמך ותרגיש איך אתה נמש מבושה על הבדיחה ששמעת – לא יקח הרבה זמן עד שתמאס בבדיחה הזו ותוכל להצטער על שמעת אותה. לא כי היא לא מצחיקה, אלא כי היא לא מתאימה לך. היא לא שייכת למה שאתה רוצה, להיות קרוב אל ה'."

"תתחרט על המעשה,

אל תצטער על מה שאתה!"

אבל – אני רוצה לדייק משהו בעניין של הבושה והחרטה. וזה מה שאמרתי לך קודם על

רוצה במעשה הזה. כך זה בכל ענייני התורה, בקנינים ובנזקין. אם אדם פעל מעשה באונס או בטעות [למעט אדם המזיק ועוד מספר דברים, שבהם חשוב השוגג כחוטא ולא כאנוס, כי באמת זו תולדה של חוסר תשומת לב והיא היא החטא במקרה זה], המעשה לא מתייחס אליו, והוא אינו אחראי למה שנפעל. וכך גם כאן, כבחרת הנדר שמפקיעה את אותו דיבור לגמרי, בכך שהאדם אומר עכשיו שבשעת הנדר לא הייתה דעתו ורצונו שלמים עם מה שאמר, אפילו אם חטא ועבר על נדרו – אין זה נחשב לו לחטא, כי הנדר נעקר מעיקרו בכך שעתה חוכך בדעתו שאילו היה יודע את משמעות מעשהו לא היה עושהו."

"כן, אבל אתה מתעלם מכך שכדי לעקור את הרצון, לא מספיק רק לומר שלא רוצים, צריך להצטער ולהתחרט!"

"אני לא מתעלם. אכן יש צורך בחרטה מעיקרא ובצער."

"נו, זה לא כ"כ פשוט!"

"למה?"

"אתן לך דוגמה. אתמול נכשלתי בחטא. לא משהו מזעזע, דיברתי דברים בטלים בתוך הלימוד. עכשיו אני רוצה לשוב על זה בתשובה, איך אני יכול להתחרט ולהצטער 'צער חזק' כשאני עדיין מתמוגג מהדברים שנאמרו שם... ואותו דבר לגבי ליצנות ולשון הרע, ועוד כל מיני דברים מצויים שאני מתקשה להצטער עליהם, כשאני חוזר עליהם בתשובה תוך כדי שאני עדיין נהנה... מה אני אעשה, אני בחרו. לא איזה צדיקונושע..."

"מצוין! טוב מאוד שאתה מעלה את הדברים בלי להתבייש, זו באמת עשיית תשובה. ובחצי משפט אומר לך, שזה עיקר התשובה. לחפש דרך ולחקור איך להתקדם. שלבי התשובה המעשיים והתשובה על כל הפרטים זה השלב הבא. יש שלב של "שובה ישראל עד ה' אלהיך", שזו הפניה והרצון לשוב לה', ואח"כ "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", שזו התשובה לפרטי המעשים. ולענייננו, שמת לב למילים שכתוב בתחילת המשפט של 'צער חזק'? כתוב שם 'מתבונן על רעתו'. יש שם כמה שלבים שמביאים למצב של 'צער חזק'. זה באמת לא ברגע אחד."

אך אם הם 'ספונטניים', דהיינו לא מתוכננים ולא נשלטים – אז בדרך כלל הם מזיקים ושליליים, ואפשר גם להרגיש שהם לא מרוממים ונותנים תקווה, אלא מדכאים ומייאשים."

"אבל מה עם 'יודע תעלומות!'?"

"טוב, עד כאן הבנתי איך שהתשובה פועלת להפריד את האדם מהקלוקל שהוא גרם, וגם איך להגיע לחרטה בריאה ומשמחת שמתאימה למקום שבו אני נמצא. מה שעדיין מקשה עליי זה, מה עם הרמב"ם שהראיתי לך? שם כתוב שקבלה לעתיד של תשובה גמורה היא, שאין מצב בו אכשל שוב! זה לא משאיר מקום לתשובה בכלל!"

"כן, זו הלכה ידועה, ונאמרו עליה תשובות רבות. אך דבר ראשון צריך לדעת, שאם אכן יש כאן תנאי מיוחד ומוכרח של תשובה, הרי שזו דעת יחיד, ועוד שהמקור שלה מחז"ל הוא בגדר תלוי בשערה. אך גם בדעת הרמב"ם – ניתן לפרש 'עד שיעיד עליו ה' שכעת, בדעתו וברצונו לא ישוב לזה החטא. אך מה שהכי מחוור בעיני, לענ"ד, הוא שיש הבדל בין כישלון גדול חד פעמי, לבין שינוי מציאות חיים. שהרי בהלכה א', הרמב"ם הביא דוגמה לנפילה חמורה, לא למעשה יומימי. במעשה חמור שהוא מחוץ למערכת החיים, שם מובן שאדם נדרש, כי הוא גם יכול, להביא את עצמו למצב שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא. אך במעשים שבכל יום, לא יתכן שזהו תנאי בעשיית תשובה, שאם לא כן, פסוקים רבים בתורה ודברי חז"ל רבים אינם מובנים. "כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו". וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח" ועוד רבים."

"אז אתה רוצה לומר, שכל אדם שעושה תשובה מתוך רצון אמתי להתקרב לה' – יצא ידי חובה?"

"האמת, שהלשון 'יצא ידי חובה' קצת צורמת באזני. אנחנו לא באים 'לקיים מצוות תשובה', אנחנו חפצים לשוב אל ה'! אבל כן. קיום דיני מצוות התשובה הוא כמבואר, חרטה, קבלה על העתיד ויודוי. אך השיבה אל ה' זה מהלך של חיים. מהלך של "נחפשה דרכינו ונחקרה

חרטה ספונטנית', שלא מועילה, וזה נכון גם לגבי 'בושה ספונטנית'. החרטה והבושה חייבים להיות ממוקדים במעשה. קורה לפעמים אצל בחורים, וגם אצל אנשים מבוגרים יותר, שהחרטה והבושה, וגם הצער, הם לא על המעשה, אלא על עצמם. אתה מבין למה אני מתכוון? בבושה אולי יותר קל להבין. במקום להתבייש במה שעשיתי, אני מתבייש בכך שאני 'אחד כזה' שעושה כאלה מעשים. הבנת אותי?"

"האמת שלא..."

"אנסה להסביר. אם אני תופס את עצמי כאדם טוב, שרוצה להתקרב לה' וכו', אם נכשלתי במשהו, אני מתבייש במעשה הזה שלא מתאים לי. אבל לפעמים קורה שאני תופס את המעשה כמעשה שמתאים לי, אלא שאני מתבייש בכך שאני כזה שמעשה כזה מתאים לו."

"אני חושב שהבנתי... אבל מה זה משנה? בפועל הוא לא מרוצה מהמצב שלו!"

"זה משנה מאוד. אם הבנו שהבושה יוצרת הפרדה ביני לבין מה שלא מתאים לי, כשאדם מתבייש במה שהוא, והוא הדין אם הוא מצטער על מה שהוא, וכל שכן אם הוא מתחרט על מה שהוא, כאילו שיש דבר כזה, הוא יוצר הפרדה בינו לבין עצמו. ואז הוא מתחיל עם מציאות של ביקורת עצמית, עובר לקנאה באחרים שבעיניו 'עומדים בתקן' יותר ממנו, וכלה בשנאה עצמית וערך עצמי ירוד. מקום כזה הוא ממש לא מקום שמוביל להתקדמות. התקדמות באה במצב שאני בטוח שאני יכול לעשות מה שבכוחי, וממילא מיצר על כך שלא עשיתי כך."

"אני מקווה שהבנתי אותך נכון... זה נשמע מילים של פסיכולוגים..."

"נו נו, זו לא מחמאה גדולה. אולי פעם נדבר על זה."

"אבל איך מבחינים אם זו בושה, צער וחרטה חיוביים, או שזה מהסוג השלילי?"

"שואל כעניין. יפה מאוד. זה מה שאמרתי לך 'ספונטנית'. אם המחשבות והרגשות האלו נשלטים ובאים בדעת, הם טובים ומועילים, ואפשר גם להרגיש שהם משמחים ומקדמים.

בעקבי הצאן

לכבוד יום פטירת רבנו הגר"א זצ"ללה"ה

גלויות". ואדרבה הוא נקרא "יום צרה". וכדלהלן.

[ב] ימות משיח בן יוסף - "מנוחה" ו"יום צרה"

"אֲשֶׁר אָנּוּחַ [משעבוד מלכויות] לְיוֹם צָרָה" (הפיקוק ג, טז) הוא בימי משיח בן יוסף כמ"ש (דניאל יב, ח). 'וְהִיְתָה עֵת צָרָה'... (צילוח הגר"א סס).

ומזה שלא כתוב "אשר אנוח מיום צרה", משמע שזה נשאר "יום צרה", אלא שיהיה בו גם מנוחה משעבוד מלכויות.

[ג] ימות משיח בן יוסף - נקרא "בעקבות משיחא"

"ימות המשיח" נקרא "בעקבות משיחא". (צילוח הגר"א אסתח א, א). - וכ"כ צ"פ פירוש על כמה אגדות" שבת טז, ב. מ"ט ע"ז מסגן ברישא; וצילוחו לספד"י י, ב; ולתיקוף" תניו, לא, א).

וא"כ, כל הצרות שנאמרו על "עקבות משיחא" וביניהם "המלכות תיהפך למינות" (סוסי מע) - נאמרו על ימות המשיח, דהיינו משיח בן יוסף.

[ד] בימות משיח בן יוסף - הבכי והשחוק בעת אחד

אמר (קבלת ה) עת לבכות ועת לשחוק, ורזא דמלה מיד דייתי בכיה עת דדחקו לישראל - מיד יהא לון עת פורקנא. (תיקוני זוהר מדש דף לו, א). "ר"ל אחד לבכות תיכף לשחוק, שלכן כליל אותן כ"א, ועת אחד הוא". (צילוח הגר"א צד"ס רזא). [הצרות והגאולה - נמצאים יחדיו באותה עת. - וזה שייך בימות משיח בן יוסף].

[ה] בימות משיח בן יוסף - יהיו נסיונות הרבה

"חזק ויאמץ לבך" (תהלים כו, יד) "חזק בימות המשיח, כי אז יהיו נסיונות הרבה ככתוב במדרשים. (הגר"א). - הוציא משמו צ"ב צאר אברהם" לרבי אברהם בני, תהלים כ"ז).

בחג הסוכות הזה יחול יומא דהילולא הר"ך (220) דרבינו אליהו בר"ר שלמה זלמן (הגר"א מוילנא) זכותו תגן עלינו אמן - אשר נסתלק לבית עולמו בי"ט תשרי תקנ"ח.

□ □ □

לרגל יומא דהילולא דהגר"א - רחש לבנו דבר טוב - ללקט כמה ליקוטים מדברי הגר"א ותלמידיו המוכיחים את אמיתות היסודות הכתובים בספר "קול התור".

הנה הטענות העיקריות נגד קול התור, הם עפ"י מה שבונים הנחות כדלהלן:

- א. לא מצינו שמשיח בן יוסף קודם למשיח בן דוד, ומקבץ גלויות.
- ב. גאולת "קבוצ גלויות" צריכה לבא בניסים שמימיים, ואינם בדרך הטבע.
- ג. בזמן הגאולה אין צרות, והרי היום יש צרות ברוח וגשם.

וכאן נראה שדברי הגר"א ותלמידיו - הם פיראכ לג' ההנחות הנ"ל:

[א] ימות משיח בן יוסף - גאולה משעבוד מלכויות

"ואמר רבינו [הגר"א] לבאר... כי בי' ימות המשיח הן:

[האחד] ימות משיח בן יוסף... ואז אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד גלויות...

[והשני] וכשיבא משיח בן דוד יתקיים מה שכתוב ובלע המות לנצח, וכל יעודי הנביאים,

וזה נקרא לעתיד לבא". (אמרי נועם" ברכות יג, א; ועיקרי הדברים צ"ב צוויי אגדות להגר"א" ברכות לד, ב)

ומבואר בדבריו: א. שמשיח בן יוסף בא לקבץ הגלויות קודם משיח בן דוד.

ב. שבימות "משיח בן יוסף" עולם כמנהגו נוהג. ובע"כ שגאולת ה"קבוצ גלויות" היא בדרך הטבע.

ג. שבימות "משיח בן יוסף" עדיין אין גאולה משאר הצרות ברוח וגשם. מלבד "קבוצ גלויות"

[ו] בימות משיח בן יוסף

- (א) א"י פורחת (ב) כ"ח אין שלום

ויש ראייה גדולה לדברי הגר"א, שבימות משיח בן יוסף יש גאולה וצרה בחדא מחתא, מדאיתא (סנהדרין נח, ח):

"אמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל לו, ט) 'וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא'. רבי אלעזר אומר: אף [אין לך קץ מגולה] מזה,

שנאמר (זכריה ט, י) 'כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נָהָה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינָהּ וְלִיּוֹצֵא וְלָבֵא אֵין שְׁלוֹם מִן הַצָּר'... - אף תלמידי חכמים, שכתוב בהם שלום, דכתיב, שלום רב לאהבי תורתך - אין שלום מפני צר".

[כלומר, באותה תקופה, מתחברים ביחד שני סימני גאולה- המנוגדים לכאורה זה לזה, שהם: א. ארץ ישראל נותנת פירותיה לעם ישראל. ב. אפילו לתלמידי חכמים יש צרות מפני הרשעים].

המשך מסיבת ציון

הנביאים מלאים מזה יותר מכל דבר אחר, תראה איך מאריך בזה ה' ע"י יחזקאל נביאו, בתשובה לאנשים שלא האמינו בתשובה. " (יחזקאל פ' י"ח ופ' ל"ג). "ממש תודה רבה הרב. רק כדי לוודא שהבנתי, אסכם. התשובה היא ההחלטה והרצון לשוב אל ה'. החרטה והצער הכרחיים כדי לנתק את האדם מהקלקול שגרם המעשה שלו. החרטה שמועילה להתקדמות היא חרטה הבאה מתוך רצון להתחרט ולא מתוך האשמה של עצמי, והישוב של דברי הרמב"ם. יש כאן הרבה דברים עמוקים ואני עוד צריך להתיישב בהם."

"-כמובן, תשובה זה דבר שחייב להיות בישוב הדעת. סיכמת את הדברים היטב. תתבונן בדברים, וזו כבר תהיה ההתחלה של יישום הקבלה לעתיד."

"בעז"ה. ושוב תודה. הארת את עיני ונתת לי טעם לכל העבודה בימים הבאים עלינו לטובה. אני מתחיל להרגיש שבאמת זה "קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו."

"-פפשש... ב"ה. בשמחה. רק תדע שכלל לא מיצינו את הסוגיא הנפלאה הזו. יש עוד לדבר על תשובה מאהבה, כפרת יוה"כ, ועוד, אך מה נעשה והזמן קצר."

"חבל אמנם, אך גם ממה שנאמר יש הרבה מקום לשמחה ותקווה."

"-אז שתהיה לך שנה טובה, שנה של תשובה וקרבה לה."

"אמן, וכן למר ולכל בית ישראל."

ונשובה עד ה" באופן יומיומי ממש, כמו שמלמד ספר מסילת ישרים."

"ומה עם "האומר אחטא ואשוב", שאין מספיקין בידו לעשות תשובה?"
-"מה אתה רואה במאמר הזה?"

"שמי שעשה תשובה ושוב חוטא - לא נחשב שעשה תשובה!"

"-לא זה מה שכתוב כאן. לא כתוב האומר אשוב ואח"כ אחטא, אלא אחטא ואח"כ אשוב. המשפט הזה אמור להרתיע את האדם מלחטוא, לא מלעשות תשובה..."

"ומה עם דברים המעכבים את התשובה, וכן יש דברים שידוע שלא מתכפרים בתשובה?"

"-תראה, זמנינו קצר ולא נוכל להרחיב בכל נקודה. זו ממש סוגיא שיש ללמוד. אך כלל אחד נקוט בידך: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". זה הבסיס!*) אם תראה אח"כ מדרש, זוהר, חז"ל ולא משנה מה - תבין שמדובר בכחינה מסוימת. הפסוק כולל הכל. מכל חטאתיכם! וכמו שאנחנו חותמים בכל תפילה שה' רוצה בתשובה! ספרי

[*] ואף שמבואר בגמרא (יומא 77 פו ע"ה) שיש ד' חילוקי כפרה, וישנם עבירות שאין יום הכיפורים מכפר עליהם. היינו שאינו מכפר כפרה גמורה לברו, אלא תולה ומכפר עם היסורים או עם המיתה, אבל מ"מ לאחר כל התקונים לכל העבירות יש כפרה.

ב. שתקופת "משיח בן יוסף" נקראת "עקבתא דמשיחא" שנאמרו בה צרות רבות ברו"ג, וביניהם "המלכות תיהפך למינות" (סוכה מע).

[ט] ע"י משיח בן יוסף - גאולה משעבוד מלכויות

"בתחלה [יבא] משיח בן אפרים [= משיח בן יוסף], ואח"כ משיח בן דוד... ע"י משיח בן יוסף יהיה גאולה משעבוד מלכויות, שעל ידו יהיה קיבוץ גלויות, ועל ידי משיח בן דוד חירות ממלאך המות". (בגרי"א חכר זיע"א - ליקוטי בגרי"א דף סג,ב).

[י] הוכחה מתלמידי הגר"א שפעלו בסכנת נפשות

"מי נתן הורמנא לתלמידי הגר"א לפעול פעולות הכרוכות בסיכון, מחלות ומגפות ואיבוד נפשות וילדים הרכים - למען ישוב ארץ ישראל ולמען בנין ירושלים? (עיין הקדמת "פאת הסולתן" לבגרי"א ישראל משקלוב זיע"א. ועוד ספרים ותיעודים רבים מאותה תקופה), וכי על דרך מקרה הגיעו כל התלמידים לאותה מסקנה - לעלות ולמסור נפש למען ציון? אם לא שקיבלו זאת מרבה הגדול?

מנין לתלמידי הגר"א העוז והבטחון לקבוע שהתחילה הגאולה ועלינו לפעול באיתערותא דלתתא - כפי שאנו רואים הן ממעשיהם הכבירים והן מכתביהם (עיין דוגמאות להלן). - אם לא שהם פעלו לפי ההוראות המובאות ב"קול התור", שלולי זאת אין הסבר לדבר.

[רוב תלמידי הגר"א שהיו בחיים עלו לא"י, והגר"ח מוואלוז'ין שלא עלה הוא היה ראש התומכים והפועלים מחו"ל למען בנין היישוב, כפי המוכח מכתבי התקופה].

[יא] תלמידי הגר"א הניחו היסוד לקיבוץ גלויות - מתוך תנאים מסוכנים

כאן יש לציין שכל הרעיונות של רבנו הגר"א על קבוצת גלויות וישוב אה"ק - התבטאו לא

[ז] ע"י משיח בן יוסף - תהיה פקידה בימי כורש

"וימין מקרבת, כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך, שיקבון בסיטרא דימינא [= שעיקר היציאה מהגלות (דהיינו קיבוץ ד"עשרת השבטים) תהיה בצד ימין המבטא את מידת החסד - ע"י משיח בן דוד שעליו נאמר וְיִמְנֶנּוּ תַחֲבֻנְנִי (שם"ש צ, ו - עיין להלן מהרמח"ל)].

אבל בתחילה [בתחילת הגאולה שהוא ע"י משיח בן יוסף] יתער בשמאלא [= תתעורר הגאולה מצד שמאל דהיינו במידת הדין] - שְׂמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי (שם), והוא יהיה פקידה כמו שהיה בבית שני בימי כורש...". (ביאור בגרי"א ליקוטי זוכר חדש - דף קכז ע"ב ד"ב וע"ג דלוקומנא).

[הפקידה בימי כורש - היינו, ששבט יהודה ובנימין שגלו לבבל - חזרו על אדמתן, ובנו את ביהמ"ק (שורא ה, ה, א. ופירש"י)].

"ועתה אודיעך עוד סוד גדול... כי שני השבטים היו ליהודה והעשרה לאפרים, ולעתיד יקבצו השנים על ידי משיח בן אפרים... והעשרה האחרים יבואו על ידי משיח בן דוד". (מאמר בגאולה להרמח"ל, עמוד כ"ח).

[מבואר, שתפקידו של "משיח בן יוסף" הקודם למשיח בן דוד - הוא "קיבוץ גלויות" של שני השבטים, שזה אנחנו].

[ח] משיח בן יוסף מקבץ גלויות - והוא "עקבות משיחא" שמתגברת הסט"א

"דתרין (שני) משיחין הם... ומשיח בן יוסף הוא תחלה, שעל ידו יהיה קיבוץ גלויות, שהוא הגואל הראשון, ולכן אז יתגבר הסט"א ביותר - בעקבות משיחא, שהנחש אחיזתו בעקב, בסוד ואתה תשופנו עקב, ויגע בכף ירכו, והוא בהוד כידוע...". (פס שלשי בגרי"א - כגלון רבי יצחק אייזיק חכר זיע"א. ליקוטי בגרי"א דף קמ,ב - מא,ה).

מבואר בדבריו: א. שמשח בן יוסף בא לקבץ הגלויות קודם למשיח בן דוד.

**[י"ד] אין מתְּיַשְׁבִּין אֶלָּא בְּנֶאֱלָה שְׁלִישִׁית
- ומשם ואילך "הגאולה אין לה הפסק"**

מאחר שתלמידי הגר"א כתבו על תקופתם שכבר התחילה הגאולה השלישית - בודאי שהגאולה לא הפסיקה בימינו. הן מצד ש"אין מתְּיַשְׁבִּין בְּאַרְצָם אֶלָּא בְּנֶאֱלָה שְׁלִישִׁית". ומכיון שכמעט חצי מעם ישראל יושב בארץ ישראל - בע"כ שהתחילה הגאולה השלישית.

והן מצד ש"נֶאֱלָה רֵאשׁוֹנָה, זו גְּאֻלַּת מִצְרַיִם. גְּאֻלַּת שְׁנִיָּה, זו גְּאֻלַּת עֶזְרָא. הַשְּׁלִישִׁית, אֵין לָהּ הַפְּסֵק". (תנחומא שופטים, ט).

**[ט"ו] בטרם יבוא המשיח
- גאולה תהיה לנו ע"י רשיון האומות**

"בארץ ישראל מוסכם אצל כולם [כלומר, אצל כל בני תלמידי הגר"א - שהם היו "חכמי ארץ ישראל" עם הגר"י לעווין]: כי בטרם יבוא המשיח - גאולה תהיה לנו ע"י רשיון מלכי האומות יר"ה, ויבנה בית מקדשנו כאשר היה בימי בית שני, ונקריב קרבנות, ואח"כ יתגלה משיח צדקנו אמך".

(מפי הג"ר יעקב ליי לעווין זיע"ה רל"ב ד' צירושלים - צט"ח "המגיד" שנת תרכ"ז - עיין צ"קדושת ליון" גליון 22 צמדור "צטקצי הללן").

ועיין באופן כללי במדור "בעקבי הצאן" בגליונות 21 - 22, כו"כ מקורות מפורשים מחז"ל - ש"קייבון גלויות" ו"בנין ביהמ"ק" קודמים לביאת משיח בן דוד).

□ □ □

"סוף דבר, כל מי שהאמת נר לרגליו - לא ימצא בספר הזה ["קול התור"] דבר שיספק עליו אמיתתו, והיותו כולו מתורתו של רבינו הגר"א". (מבוא מ"הוועד להוצאת קול התור", - חברי הוועד הם: הגאון ר' חיים פרידלנדר, הגאון ר' שלום אולמן, והגאון ר' שמואל דביר צצוק"ל. (הוצא בספר "אולג ספרי הגר"א" לר' ישעיהו וינוגרד. - עמוד 194, מספר ספר 1104).

רק ברעיון, אלא גם הוצאו מכח אל הפועל על ידי תלמידיו עושי רצונו ומצותו - בעליתם לארץ ישראל בנסיעות קשות בים וביבשה, ומסרו נפשם וגופם בעבודה הקדושה של יסוד הישוב ובנין הארץ בתוך תנאים מסוכנים, ואשר גם בספרים רבים אי אפשר לתת את התמונה הנשגבה הזאת, והם הם שהניחו את היסוד הגדול לקבוץ הגלויות ובנין הארץ בסעד"ש".

**(הגר"ר אליהו ראם צצוק"ל רב"ד ירושלים.
"תועפות רח"ס" עמוד 185).**

**[י"ב] שורש המסירות נפש של תלמידי הגר"א
- ב"סערת אליהו" רבם הגר"א לקיבוץ גלויות**

"בכדי לדעת ולהבין לרוחם, התלהבותם, ומסירת נפשם - של תלמידי הגר"א, והסתכנותם בנסיעה לאר"י משך שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים, וסבלותם בהתישבות הראשונה בזמן של מחלות ומגפות ר"ל, ופרעות ר"ל - צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד הרוחני שלהם, את "סערת אליהו" רבם הגר"א לקיבוץ גלויות וישוב ארה"ק, שזה היה יסוד היסודות שתלמידיו מסרו את נפשם ובאו באש ובמים... מי יוכל לספר ומי יוכל לתאר את מסירות נפשם... ("דברי ישעיהו" להגר"ר ישעיהו תשן ז"ל. בחלק "רשומות חכונות" עמ' ח).

[י"ג] בימינו "אתהלתא דגאולה"

"כי ברוך ה' כך עלתה בימינו אתחלתא דגאולה".

(אגרת הג"ר מנחם מנדל משקלוב זיע"ה. - "השיבה לירושלים" עמוד 28 - ילום הכת"י שס צעמוד 29).

"כי לולא ה' חפץ בנו - לא הראנו את כל אלה, להביאנו אל המנוחה ואל הנחלה, סימנא מלתא היא אתחלתא דגאולה".

(אגרת תלמידי הגר"מ ממשקלוב זיע"ה - "מגמזי ירושלים" ח"ב, אגרת ח' - ילום הכת"י צנניס לצי"כ החורצה).

□ □ □

משפטי ציון

הרב אברהם הימן

[פרק ג]

בענין מדיני-בטחוני גרידא הנתון תחת סמכותו של המלך, מכל מקום היה לו להמלך בירמיהו.

היעוד השני של המלך

הוא לדאוג לסדר ולמשטר תקין, ומשום כך הרחיבה התורה את סמכויותיו באופן שיוכל לדון דיני עונשין מעבר לחוקי התורה במקום שהדבר נצרך, וכמו שפסק הרמב"ם ^{בהלכות מלכים ונחמתיים פרק ג הלכה ה} - "כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שזנא שהרג בשגגה - יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה..."^ו וכן כתב בהלכות רוצח ושמירת נפש פרק ב' הלכה ד'.

אמנם, נראה כי מהות הסמכות ותוקפה שנויה

במחלוקת ראשונים, דהנה האו"ש ^(על הרמב"ם ה"ל בהלכות מלכים) כתב, "וז"ל - "וכאן יש למלך בית דוד רשות לתקן העולם, והיינו דוקא לרוצח, אבל בענינים שבין אדם למקום, כמו בהטיח את אשתו תחת תאנה ^(ויצמות 5 ע"ב) או רכב על סוס בשבת, שזה אינו נוגע לתקון המדינה כלל, אין זה שייך למלך ב"ד, רק לסנהדרין, וברור" ^(כ"כ גם באב"ד יו"ד ע"ב סימן מ"ז). ועיין בהמשך דבריו, שם כתב כי רשות זו נתונה גם למלכי ישראל. מדברי הרמב"ם שהגביל את סמכות המלך לדיני רוצח בלבד, נראה כי המלך והרשות המדינית אינם מנהלים כלל מערכת משפטית נפרדת, אלא שבמספר מקרים יוצאי דופן שגורמים להתערערות הבטחון האישי, נתנה למלך רשות לפעול כנגד אלו שמנצלים את הפרצות בדיני העונשים שבתורה. ויתרה מזאת, הרמב"ם אינו מעניק סמכות זו רק למלך, אלא אותה סמכות נתונה גם לבית הדין, כמו שכתב בהלכות רוצח שם - "וכן אם ראו בית דין להרוג אותן בהוראת שעה אם היתה השעה צריכה לכך הרי יש להם רשות כפי מה שיראו". נמצאנו למדים, כי הרמב"ם דחה את רעיון ההפרדה בסמכות זו שנתנה למלך בין המלך כישות פוליטית עצמאית לבין הסנהדרין כישות הרוחנית בלבד.

ונראה מזה בדעת הרמב"ם, כי יעודו המרכזי

של המלך אינו נמצא כלל בתחום השיפוטי, ועם

בפרק הקודם התבאר

אופי המבנה השלטוני הרצוי על-פי תורת ישראל, שהוא מחולק לשלושה מוסדות -

המלוכה, הסנהדרין והכהונה.

הכהנים מורים דעת את העם, ככתוב -

"יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל". וכאן יש להדגיש, כי חלקה הדומיננטי של הכהונה בחיי העם נובע מכך שבניגוד לאומות העולם, בישראל התורה והמצוות הם חלק בלתי-נפרד מחיי היום-יום, והיעוד המקורי של הכהנים והלויים מתוקף היותם שבט נבחר שמוקדש כולו לעבודת ה' [מלבד עבודת המקדש] הוא להורות דרך לעם בעבודת ה' וקיום המצוות. עוד נראה, כי מתוקף שהייתם של הכהנים במקדש בירושלים סמוך ללשכת הגזית, מקום מושב הסנהדרין, היו הם עדים להתפתחויות התורניות ואותן היו מעבירים הלאה לעם ^(פיין רש"י ב"ב על דברים י"ח, א'; ל"ג, א'). וכאן יש מקום לציין את דברי הרמב"ם הידועים בסוף הלכות שמטיח ויובל ^(פי"ג ס"ד), שתפקיד זה אינו נחלתם הבלעדית של הכהנים והלויים, אלא כל איש אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' ולשרתו נכלל בכלל שבט לוי - עיין שם. מעל הכהונה נמצא מוסד הסנהדרין, שתפקידו לפרש את חוקי התורה ולתת תוקף להלכות המתחדשות. במקביל לאלו עומד המלך והמוסד המדיני.

והנה בבואנו לבאר את משפט המלוכה, נראה

כי למלך ישנם שני יעודים מרכזיים בהנהגת העם. ראשית, המלך מהווה את הזרוע המדינית ודואג לרווחה הכלכלית ולבטחון התושבים. כמו-כן הוא מנהל את מדיניות החוץ וכורת בריתות בינלאומיות, עורך הסכמי סחר ובכלל דואג לטובתו החומרית של העם ^(פיין מלכים א' ט', כ"ו ופס ט"ו, י"ז וז' וז' וז'). כמוכן, שכל זה נעשה בכפוף לצווי התורה ולסמכות הרוחנית באותה העת. דוגמא לכך מצינו בתענית כ"ב, שם מבואר כי יאשיהו מנע מהצבא המצרי לעבור בארץ-ישראל משום שדרש כן מהפסוק "וחרב לא תעבור בארצכם", ועל-אף זאת נענש, משום שהיה לו להמלך בירמיהו ולא נמלך - עיין שם. הרי מבואר, שעל-אף שמדובר

[המצוות שהם חוק] שאין להם שייכות כלל בתיקון הסידור, והם סיבה עצמית קרובה להחלת השפע האלוהי, כן משפטי התורה... וכאילו הם משותפים בין סיבת חלות הענין ההוא באומתנו ותיקון קיבוצנו. ואפשר שהם פונים יותר אל הענין אשר הוא יותר נשגב במעלה [דהיינו להחיל עלינו את השפע האלוהי] ממה שפונים לתיקון קיבוצנו. כי התיקון ההוא - המלך אשר נעמיד עלינו ישלים ענינו, אבל השופטים והסנהדרין היה יכולתם לשפוט את העם במשפט אמיתי צודק בעצמו, שימשך ממנו הידבק הענין האלוהי בנו בין שישלים ממנו לגמרי סידור עניני ההמוני ובין אם לא ישלים [ר"ל שענין הסנהדרין במשפטם הוא רק מצד המעלה של משפטי התורה, דהיינו החלת השפע האלוהי], ומפני זה אפשר שימצא בקצת משפטי ודיני האומות מה שהוא יותר קרוב לתיקון הסידור המדיני ממה שימצא בקצת משפטי התורה. ואין אנו חסרים בזה דבר, כי כל מה שיחסר מהתיקון הנזכר היה משלימו המלך... ונמצא שמינוי השופטים היה לשפוט משפטי התורה בלבד שהם צודקים בעצמם, כמו שאמר 'שפטו את העם משפט צדק', ומינוי המלך היה להשלים תיקון הסידור המדיני וכל מה שהיה מצטרך לצורך השעה. הר"ן ממשיך ומקשה על שיטתו מהגמרא בסנהדרין מ"ו. - "תניא רבא"י אומר שמעתי שבי"ד מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה". מגמרא זו משמע, שביד בית דין מסור הכח גם מעבר לדיני התורה. והוא תירץ בשני אופנים - א. זה נאמר בזמן שאין מלך, שאז יכלול כח השופט שני כחות - כח השופט על-פי דיני התורה וכח המלך לתקן את הנצרך. ב. קיים חילוק בין עבירות שבין אדם למקום, המסורות לבית דין, לבין עבירות שבין אדם לחברו, שדיני התורה נמסרו לבית הדין, ואילו מה שאינו מעוגן בחוקי התורה נמסר למלך, וכ"כ בחידושי (פסה"ק מ"ו. ד"ג צ"ג כ"ה).

מדברי הר"ן נראה, אם כן, כי הוא סבר שקיימת הפרדה מוחלטת בין המשפט הדתי, שהוא מסור לבית הדין שהתורה קבעה, ועיקר ענינו הוא ההשפעה הרוחנית שעם ישראל משיג על-ידו, לבין המשפט הפוליטי-מדיני

זאת הוא אינו מתמצה בתחום הפוליטי, אלא תפקידו בראש ובראשונה הוא לאחד בין כל חלקי העם, כמו שכתב הרמב"ם בביאור טעם האיסור של "לא ירבה לו נשים" בהלכות מלכים ומלחמותיהם פרק ג' הלכה ו' - "על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו, שלבו הוא לב כל קהל ישראל", וכמו שמצינו במלכי בית דוד הצדיקים, שכל מגמתם היתה לכוון את העם לדרך הישר.

ודבר ברור הוא, שמטרת האחדות בעם אינה כביתר אומות העולם לצורך רגש לאומי גרידא [שבסופו של דבר משועבד למלך כראות עיניו], אלא בראש ובראשונה צורך האחדות היא לעבודת ה', כמו שכתב הרמב"ם (פ"ט פרק ד' הלכה י) - "ובכל יהיו מעשיו לשם שמים, ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות...". ובהלכות חגיגה (פרק ג' הלכה ו') כתב בענין מצוות הקהל - "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"י (ועיין עוד בגמ' ס"ח פ"ד).

מדברי הרמב"ם הנ"ל נראה בברור, כי תפקידה המקורי של ההנהגה הפוליטי-מדינית היא בראש ובראשונה להיות מורה דרך רוחני לעם. הסמכות לחרוג מחוקי התורה אינה אלא כלי ביד המלך לצורך תקינות המצבים של בני האדם בדרכם להשיג את השלמות הרוחנית, ומשום כך אין למלך סמכות יתרה על בית הדין, כמו שנתבאר לעיל.

אמנם, כשמעינינו בדברי הר"ן, נראה כי הוא חולק על יסוד זה של הרמב"ם. ונקדים להביא בקצרה [עם תיקוני לשון הכרחיים] את מה שכתב בדרשותיו (סדרה ס"ב, ז"ל -

"ואני מבאר עוד ואומר, שכמו שנתחדה תורתנו מבין נימוסי האומות במצוות וחוקים, שאין ענינם תיקון מדיני כלל, אלא הנמשך מהם הוא החלת השפע האלוהי באומתנו והדבוקו בו... וזה שנתחדה בו תורתנו מנימוסי האומות שאין עליהם עסק בזה כלל כי אם בתיקון ענין קיבוצם. ולפיכך אני סובר, וראוי שיאמר בו, שכמו שהחוקים

לבית דוד' הוא כסא מלכות בית דוד. הכלל העולה, סנהדרין שפטו משפט צדק על פי התורה, וכשהיה צורך הוראת שעה, אז היה מלך דן ופורץ גדר נגד משפט התורה. וזהו רמז 'צדק צדק תרדף' (דברים טו, כ), צדק אחד נגד הסנהדרין שהוא משפט צדק, וצדק השני להוראת שעה. ועליו אמר (ספ) 'למען תחיה וירשת את הארץ', כי לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה (בבא מציעא סא ע"ב).

בדורות האחרונים מצינו ביטוי למחלוקת זו שבין הרמב"ם לר"ן בחלופת המכתבים שבין הגר"ח ע' גרודזינסקי לבין הגרי"א הלוי הרצוג (מנצחא ב'תחוקה לפראל על"פ הכורס' כ"ך 3' עמוד 75 בספרו). הגר"ח ע' צידד בשיטת הר"ן, וז"ל במכתב - "על דבר עיבוד החוקה של שלטון התורה במדינה העברית בנוגע להמשפטים זהו באמת ענין קשה שראוי להתישב בזה הרבה. לפי מושכל ראשון חשבתי אולי אפשר לסדר באופן כזה, שהשופטים בידינו ממונות בין ישראל לחברו יהיו הרבנים שיוכלו להזמין ולהוציא פס"ד שכוחו יפה על-פי החוק, ובנוגע למשפטים בין יהודי וא"י יהיה ע"פ משפט כללי. בנוגע לגנבות וגזלות ושאר יסודות עונשין - כפי הנראה מדברי הר"ן היה משפט המלוכה מיוחד לבד הבי"ד הדנים על-פי דיני תורה, כי באמת קשה הדבר לתקנת המדינה שהגבגב יפטור את עצמו בכפל ומודה בקנס יהיה פטור לגמרי, ועל-כרחך שבכונן זה צריך לתקנת המדינה כענין בית דין מכין ועונשין וכו'". והשיב לו הגרי"א הרצוג, וז"ל - "כתבתי לו שלדעתי אין זה מתקבל בתור פתרון ושוב לא קבלתי ממנו שום תשובה באותו ענין, ואני נשארתי בדעתי שלא יתכן שבמסגרת של חוקי התורה נקבע מקום לשתי סמכויות מקבילות [כעין בתי המשפט של דין ובתי המשפט של יושר בכח משפט המלך שנהגו באנגליה עד לתקופה ידועה], וצריך לבסס על יסודות אחרים.

ושם (כ"ך א' עמ' 169) מובא, שעל-פי דברי הרשב"א, וביותר על-פי דברי הר"ן יקשה לנו מאד בענין היחס שבין דיני התורה הקדושה והסיודר המדיני, הלא כל התורה כולה מפני תיקון העולם, ואין קבעה התורה הקדושה לכתחילה משטר משפטי שצריך להשלימו על-ידי דין המלך או הממשלה לשם תיקון העולם.

במקום שהדבר נצרך, שהוא מסור ביד המלך וההנהגה הפוליטית. גם בתירוץ השני המובא בר"ן, המרחיב את סמכות בתי-הדין של התורה, עדיין הסמכות שניתנת ביד המלך בענינים שבין אדם לחברו אינה שייכת כלל ועיקר לבתי-הדין, דלא כשיטת הרמב"ם [עיי"ש בחידושים, שסמכות זו של בית הדין מוקנית דווקא במומחים וסמוכין, אבל בחו"ל, שם אין סמוכים, ניתנת להם סמכות רק בהינתן שני תנאים - שיהיה חייב מיתה מצד דיני התורה וגם מדין המלכות שבאותו מקום, שאז הרשות שלהם להרוג נובעת מהורמנא דמלכא ולא מהתורה, וע"ע בר"ן שם כ"ז: ד"ה ואי ודאין]. מכל זה יוצא, כי תפקיד המלך וההנהגה הפוליטית היא בראש ובראשונה לדאוג לרווחת העם, כמו שכתב הר"ן בתחילת דבריו שם בדרוש האחד עשר -

"ידוע הוא, כי המין האנושי צריך לשופט שישפוט בין פרטיו, שאם לא כן איש את רעהו חיים בלעו, ויהיה העולם נשחת. וכל אומה צריכה לזה ישוב מדיני, עד שאמר החכם שכת הלסטים הסכימו ביניהם היושר. וישראל צריכין זה כיתר האומות...

ונמצא שמינוי המלך שוה בישראל וביתר אומות שצריכים לסידור מדיני, ומינוי השופטים מיוחד וצריך יותר בישראל, וכמו שהזכיר עוד ואמר (דברים טו י"ח) 'ושפטו את העם משפט צדק', כלומר שמינוי השופטים ויכלתם, הוא שישפטו העם במשפטים צודקים אמיתיים בעצמם".

השל"ה (ה"צ דף פד: פקשה משפטים תורה א"ח) מצדד כדעת הר"ן, וז"ל - "זהמחזור שבכולן הוא דעת הר"ן בדרשותיו (דברים ט"ב), ונראה שזה יהיה דעת רבי אליעזר, והוא שהם שני ענייני הנהגות. אחד הוא משפט על פי התורה, ועל זה נתמנו הסנהדרין. ואחד הוא נגד דין התורה, וזה נקרא הוראת שעה, כי השעה צריכה לכך, ולא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה (בבא מציעא לב ע"ב). ועל זה בא דרך רמז 'ואתה תבער הדם הנקי' (דברים ט"ו, ט), כי לפעמים מבערין דם נקי, מכין ועונשים שלא כדין (סנהדרין טו ח) מפני צורך שעה, ועל זה היה תכלית שימת המלך כי מלך פורץ גדר. ועל זה אמר הכתוב (תהלים קכ"ג, ט) 'כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד', 'כסאות למשפט' הם הסנהדרין, 'כסאות

דעת ציון הרב יהודה אפשטיין

מאבק השבת במאבק לאומי

בטרם ניגש לנושא

המאמר, ראוי להקדים כאן

הקדמה חשובה בקשר למהותו

של עלון זה ושל המאמרים המתפרסמים

בו. עלון זה הוא עלון תורני לכל דבר, אלא

שמכיון שההשקפה אותה אנו משתדלים

להנחיל היא שאין דבר ואין נושא אשר אינו

נתון לסמכותה ולמרותה של תורתנו הקדושה,

ממילא אנו עוסקים גם בנושאים, אשר מי שאינו

אמון על השקפה זו עשוי לקטלג כ"פוליטיקה".

כך ביחס למצוות ישוב הארץ, כך ביחס לסדרי

השלטון שצריכים להיות כאן וכך בנושאים

אחרים. אמנם סוף סוף זהו עלון תורני, ולכן גם

כאשר אנו עוסקים באותם נושאים, וגם כאשר

הדבר נעשה בהקשר אקטואלי, אנחנו נמנעים

מלהכנס לכל אותם פרטים חולפים ועראיים

ומעדיפים להתרכז ברמה העקרונית, הרעיונית,

שבכל נושא. מסיבה זו גם איננו באים כאן לדון

על מעשים מסוימים של אישי ציבור כאלה

ואחרים, ואנו מעדיפים לדון ברמת המאקרו של

כל נושא ונושא.

הקדמה זו הוצרכה, משום שבבואנו לעסוק

בנושא המאבק על צביון השבת במדינה

היהודית, אשר עלה במספר הקשרים לאחרונה,

אין בכוונתנו להתעסק בשאלה באלו דרכים

בדיוק יש לנהל את המאבק, ואיננו מתכוונים

לחלק ציונים לאף אחד. אולם מה שחשוב כאן

הוא ההיבט הכללי, העקרוני, ובנקודה זו דומני,

כי ברכה גדולה צומחת מעצם המאבק. המאבק

על צביונה של מדינת ישראל - מאבק ששותפים

לו חברי הכנסת החרדים, התקשורת החרדית

ועסקנים כאלו ואחרים - מאבק זה למעשה

מחדד את האבחנה, ולפיה אכן אנחנו אומה, ואכן

יש לה' חפץ בהתקבצותנו כאן ובהקמת שלטון

יהודי המתנהל על-פי תורה.

כאשר חבר כנסת חרדי נלחם כנגד עבודות

הרכבת בשבת, קשה לומר שהוא מיתמם

לחשוב, שאותו עובד

שבשבת הקודמת

כרה את המנהרה -

כעת כשיוסדר העניין

הוא ישב בביתו במהלך

השבת ויתענג על תוספות

ארוך בכתובות. כולם יודעים, שהוא יעשה

מלאכות בשבת זו גם, לדאבונו, רק שבמקום

לעשות זאת כעובד של רכבת ישראל, הוא

יעשה זאת כאדם פרטי. מספר הכריתות שיעבור

אינו צפוי להשתנות. מה, אם כן, מטריד את

הנציגות החרדית, את העיתונות ואת שאר כלי

התקשורת?

אין זאת אלא, שעמוק בלב כולם חשים, כי

כאשר השלטון מחלל שבת, יש כאן חומרה

מיוחדת, יש כאן חילול ה' בהיקף אחר לגמרי.

כולם מבינים, כי כלפי שמים וגם כלפי העולם -

מעשי השלטון מייצגים את כלל ישראל, ואין לנו

אפשרות לפטור את עצמנו מאחריות למצב. לא

רק מצד מצות הערבות המחייבת כל אחד מאתנו

לערוב בעבור כל יהודי בלא כל קשר למעשי

השלטון, אלא יותר מכך, וכפי שנאמר לעיל - גם

כשהיהודי מחלל שבת ממילא, זה נעשה חמור

במיוחד כשהוא עושה זאת בשם האומה.

הבנה זו, אשר בין אם ירצו יהודות בה

ובין אם לאו, שותפים לה רוב רובו של ציבור

היראים - חייבת לחלחל ולהוליד הבנות נוספות.

הרעיון, ולפיו שם ה' נקרא על ישראל, רוממותם

היא רוממותו ושפלותם היא שפלותו - רעיון

שמפורש בתורה ושנוי בנביאים - רעיון זה

חייב לעמוד כאבן יסוד בקביעת המדיניות

הציבורית של קהל יראי ה'. אחר שתונח אותה

אבן יסוד, ממילא גם יובן תפקידה וחשיבותה של

ארץ-ישראל, היחס הנכון לאויבי ישראל ועוד

מושגים רבים, אשר כיום רבים מגששים באפילה

אודותיהם. נקוה, שבזכות המאבק על השבת,

נזכה לא רק במאבק זה, אלא גם בהבנה הנכונה

ביחס לכלל מצבנו כעם.

קץ לגלות הדעת!

חילוני דמוקרטי כפרני, המיוסד על השקפת העולם האפיקורסית, ולפיה אין אמת מוחלטת, וממילא אל לו לאיש לכפות את דעתו על זולתו. גם כאשר לצרכים מדיניים פנימיים וחיצוניים מחליטה אומה לאמץ את דעת הרוב ולכפות אותו על המיעוט, אין זה אלא מתוך הכרח, אך ברמת העיקרון – אין כאן הכרעה של צדק. כל אחד והאמת שלו, כפי שנוהגים לומר.

אין צורך לומר, כי השקפה זו מנוגדת לחלוטין לדעת תורתנו הקדושה. התורה קובעת כללים ברורים כיצד על האדם לחיות, היא דוגלת במערכת משפט הכופה כללים אלו על האזרחים, ובמקרים רבים מספור היא מענישה אנשים על מעשים, אשר אינם פוגעים כלל בסדר הציבורי כפי שהוא נתפס בעיניים חילוניות. עבירות מוסר, למשל, אשר בעולם המערבי נחשבות להיתר גמור, וזאת על-פי הכלל שמותר לאדם לעשות ככל העולה על רוחו כל עוד הוא אינו פוגע בזולתו – התורה אינה מהססת לגזור על אותן עבירות גזר דין מוות. הסיבה לכך היא פשוטה. **יש אמת מוחלטת ויש בורא שברא את העולם וקבע לו תכלית והחליט בדעתו מה טוב ומה רע וציווה על הטוב והזהיר מהרע ונותן שכר על עשיית הטוב ומעניש על עשיית הרע.** ככל שדבר זה פשוט הוא לכל מי שקרא פעם אחת את ספר תורת משה, זהו ההפך המוחלט מהחשיבה הדמוקרטית, אותה הזכרנו לעיל.

במשך שבעים שנות שלטון חילוני, ספגנו אנו ציבור היראים בעל כרחנו את אותה חשיבה מערבית כפרנית, עד כדי כך שהתרגלנו כבר לעשות בה שימוש בבואנו להגן על זכויותינו. כך, למשל, תמיד נטען שחילול שבת בשכונה חרדית "פוגע ברגשות התושבים", וממילא גם נגזר מכך, שחילול שבת במקום חילוני כבר מותר, כי הוא "לא פוגע ברגשות". והתורה חוגרת שק וצווחת "מחלליה מות יומת", ואין לזה דבר וחצי דבר עם פגיעה ברגשות של בשר ודם. כך גם נשמעות כל מיני טענות, לפיהן על השלטון

באופן רגיל לא היינו נדרשים לאותה פרשיה, בה איש ציבור הקרוי 'חרדי' התבטא באופן המעורר לחילה אצל כל מי שיראת ה' בקרבו, אם מצד הרחק מהכיעור ומהדומה לו ואם מצד העיקרון, ולפיו איננו יורדים לפרטי המעשים של נציגי הציבור לטוב או למוטב. אולם מפאת חומרת הדברים ומפאת חשיבותם בפן הרעיוני כחלק ממערך שלם של התנהלות, עליו ברצוננו להצביע ולהתריע מפניו, לא נותר בידינו מנוס מהתייחסות. ואמנם נקפיד על הכללים הנקטים בידינו, שלא לגלוש לאותם פרטים בלתי חשובים, אלא נצביע על התופעה הכללית, שהיא חשובה בהרבה.

התבטאויותיו של אותו נציג לא באו בחלל הריק. הוא אמר אותן, משום שקיימת אוירה מסוימת, הנותנת אט אט הכשר להתבטאויות מן הסוג הזה. לפני עשרים או שלושים שנה, אף חילוני הגון לא היה מדבר כך, לפני עשר שנים אף דתי, ולו הפשרן ביותר לא היה מדבר כך, וכיום – אחר שנפרצו החומות בזה אחר זה, הגיע תורו של הציבור החרדי ליפול באותו פח. וכאן ראוי לשאול – מדוע זה צריך לקרות, האם כל ההבדל בינינו לבין אחרים זה שאלה של זמן, שמה שאצלם היה מותר אתמול אצלנו מותר היום, ומה שאצלם מותר היום אצלנו יהיה מותר מחר? האם בשביל זה כה חשוב לנו להבדל מהם? בשביל שבעוד עשר שנים נאמץ אל לבנו את כל תועבותיהם?

כל ירא ה' יענה מיד – כמובן שלא. ההבדל בין הציבור החרדי, החרד לה' ולתורתו, לבין הציבור שאינו כזה, הוא הבדל איכותי, לא כמותי. ואם כן נשאלת השאלה ביתר תוקף, כיצד חדר הדבר לתוך מחננו?

ונראה לומר, כי מה שהפיל אותנו בפה זו המנטליות של המיעוט אותה פתחנו במשך שבעים שנות קיום המדינה. המיעוט מרגיש באופן טבעי נחיתות כלפי הרוב, ובלא שירצה בכך, הוא נוטה לאמץ כל מיני רעיונות של אותו רוב, לעיתים ביודעין ולעיתים בתת-מודע. העיקרון של "חיה ותן לחיות" הוא עיקרון

של המיעוט, להתגאות בתורתנו ולהרגיש כמי שעומדים ליטול את השלטון לידנו. במקום לעמוד כעניים בפתח, עלינו לדבר על החלת שלטון התורה. לכך צריכות להיות עינינו נשואות, בלא התנצלויות ובלא שקיעה בתוך עולם הערכים החילוני, שאבד עליו הכלת. אם כך נעשה, אזי נרויח ראשית כל את שפיות דעתנו ואת שלמות דתנו, ומעבר לכך – נזכה גם ליום, בו הדברים יתרחשו במציאות, ומדינת התורה בארץ ישראל אכן תעמוד על תילה. ■

"להתחשב במיעוט החרדי" ולא לפגוע בזכויות האזרח החרדי, כאשר הכל מבוסס על עקרונות חילוניים-דמוקרטיים ולא על כך שאנו נושאי האמת, ובשמה אנו תובעים את קיום חוקי התורה.

איך מענייני כאן להכנס לתועלת הטקטית של גישה זו. ברצוני להתייחס לליקוי המחשבתית שהיא גורמת לנו, עד שבאנו לידי אותה התבטאות אומללה, בה שקע אותו נציג לרמה של מתן הכשר לחטאי דור המבול. עלינו לשנות את השיח הציבורי לגמרי, לצאת מהמנטליות

בארצנו הקדושה היא הצורה המובחרת ביותר לקיום מצוות ישוב א"י ועדיפה היא אפי" על בניית בתים.

יש לבאר אולי הטעם בזה משום שעצים הגדלים באדמתנו הקדושה הרי הם תמצית וחלב הארץ שיוצאים בפירות נפלאים, משא"כ בית שבונה על הארץ אין זה ממש חלק מהארץ, ויש לבאר עוד באופנים אחרים, ותן לחכם ויחכם עוד.

זכינו והתנגלגלה לידינו הזכות של קיום ג' המצוות המבווארות באור החיים הנ"ל. א. ביאת הארץ. ב. לנטוע עץ מאכל ג. לנהוג שני ערלה.

בהאחזות "בני אדם" הסמוכה לישוב אדם בשטח שכוחות הקדושה והס"א מריבים עליו, נתחדשה אפשרות של נטיעת עצי זית בשטח המדובר, ועל ידי שותפות במיזם זה מקיימים את המצוות החשובות כל כך, וזאת מלבד הענין הגדול של גירוש כוחות הרשע מארצנו הקדושה.

אוהבי ציון, באפשרותכם ליטול חלק במצוה הקדושה הזו על ידי קניית עץ זית לישוב ארץ הקדש, וקובע על ידי ירבה, כל הקונה עץ מחזק את האחיזה בארצנו ברוחניות ובגשמיות, ויהיה לו גם חלק בכל המצוות התלויות בארץ.

הטיפול בעצים ייעשה בעז"ה ע"י יהודי יר"ש ומדקדק בהלכה שמשקיע מזמנו ומרצו למען מטרה קדושה זו. כמובן שהמעוניינים לטרוח בגופם בעשיית המצוה יתקבלו בברכה.

מחיר כל שתיל של עץ זית נקבע על סך 250 ש"ח בלבד (כולל את מחיר העץ וההוצאות הנלוות מסביב כמו גידור השקיה וכדו') מחיר השווה לכל נפש בפרט למצוה חשובה זו אשר כל הון לא ישווה בה.

הנטיעה תתקיים בעז"ה אחרי חג הסוכות הבעל"ט. לפרטים ניתן לפנות בפלאפון 0533115193

"זכי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל"
ויקרא יט כג'

כתב האור החיים הקדוש ג' מצות נאמרו כאן. א' ביאת הארץ על דרך אומרם כתובות קי ב הכל מעלין לארץ ישראל. ב' לנטוע כל עץ מאכל לשבח הארץ. ג' לנהוג שני ערלה."

שבח נטיעה בארצנו הקדושה גדול הוא מאד, והיא הצורה המובחרת ביותר לקיום המצוה של ישוב ארצנו הקדושה, ועולה היא במעלתה על כל הצורות האחרות של ישוב. הדבר מבואר בב"מ דף קא ע"ב, שהיורד לשדה חבירו שלא ברשות ובנה שם בית, אם כשהגיע בעל השדה אומר שלא ניחא ליה בבנין שבנה לו, ולא רוצה לשלם לו עבור עבודתו, יכול היורד לומר "עצי ואבני אני נוטל", אבל אם ירד לשדה חבירו ונטעה, אין רשות ביד הנוטע לעקור אילנותיו, ומסבירה הגמ' (בלישנא הראשונה) משום ישוב ארץ ישראל. והרי גם הבונה בית באה"ק מקיים מצות ישוב א"י, והותר עבור זה אפי" איסור שבות בשביל לקנות בית מגוי בשבת.

וא"כ מדוע אם רוצה לעקור בנינו שומעים לו, ואם רוצה לעקור עצינו אין שומעים לו? ומבואר מ ז ה ש נ ט י ע ת אילנות

הפורס סוכת שלום על ירושלים הרב מנשה בן-יוסף

היותנו במדבר בזמן
שמחת האסיף דווקא.

ולשם כך שומה
עלינו להתבונן על עצם
ענין שמחת האסיף מהי,
שלכאורה אם השמחה היא על
התבואה - הלא כבר בקציר שמח בה האדם,
ומדוע נוספת לו עוד שמחה באסיף, ויש ליישב,
כי אף שניתנה לו התבואה כבר בקציר, אין היא
בטוחה בידו, ועדיין היא נתונה לסכנות וליבו
חושש עליה, וכשאוספה אל ביתו, אזי הוא בטוח
במה שבידו, שבאה תבואתו אל ביתו בשלום.

ואם נתבונן על הדבר מצד הטבת ה' לישראל
שיש בו, שמצד זה נצטוונו לחוג את חגי הקציר
והאסיף, נראה שבקציר הטבת ה' היא עצם
נתינת התבואה לישראל, ועליה אנו חוגגים את
חג הקציר, ובאסיף הטבת ה' היא בכך שהוא
שומר עמו ישראל, ששמר על תבואתנו עד אשר
הביאונו אל בתינו, ועל טוב ה' הזה אנו חוגגים
את חג האסיף.

ואחר שהבנו כל זאת נבין כיצד קשורה מצות
חג הסוכות לחג האסיף, שכאשר אנו רואים
באסיף כיצד נשמרה תבואתנו מכל נגע ופגע,
עלינו לישב בסוכות לזכור כי זאת עשה לנו ה'
להינו, שהוא שומרנו ומגיננו, כאשר ראינו דבר
זה במדבר, ששמרנו ה' מכל משמר במדבר הגדול
והנורא, וגונן עלינו בסוכת שלומו.

אך עוד עומק לפנינו מזה יש בענינו של חג
הסוכות, והוא הקשר המיוחד של חג זה לענין
המקדש.

והוא, שהנה בפרשת המועדות, אחר
שפירשה התורה את כל המועדות, סכמה
ואמרה - "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם
מקראי קדש להקריב אשה לה' עולה ומנחה...
אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי תחוגו את
חג ה' שבעת ימים... ולקחתם לכם ביום הראשון
פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי
נחל ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים" (ויקרא
כ"ג, ל"ג - ל"ז מ'). פסוק זה מוקשה הוא מאד, מהו 'אך

"חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים באספך
מגרנך ומיקבך" (דברים
ט"ז, א') - הנה חג הסוכות
הוא חג החגים, הוא החג
שנקרא בלשון חז"ל בשם 'חג'
סתמא, וכבר במקרא מצינו כן - "בירח
האיתנים בחג" (מלכים א' ח, כ'), "כחג אשר ביהודה"
(שם י"ג, כ'), הוא החג הנקרא 'חג ה', כמש"כ -
"אך בחמשה עשר... תחוגו את חג ה' שבעת
ימים" (ויקרא כ"ג, ל"ט). אולם דומה, כי כגודל עוצם
מעלתו ורוממותו של חג זה, כן נעלם ענינו
ונסתרה מהותו, ונאמרו בו ענינים רבים ודרושים
גדולים ונכבדים, אך עצם מהותו נותרה נעלמה,
ואבואה להתבונן בו ע"פ המקראות ודברי
רבתינו הקדושים.

הנה בפרשת משפטים ובפרשת כי תשא נזכר
ענין החג הזה בקצרה, ושם נאמר - "שלוש רגלים
תחוג ל' בשנה... וחג האסיף בצאת השנה באספך
את מעשיך מן השדה". ובכי תשא - "וחג האסיף
תקופת השנה". גם בפרשת המועדות באמור
נאמר - "אך בחמשה עשר יום... באספכם את
תבואת הארץ תחוגו את חג ה'", וגם בפרשת ראה
נאמר "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך
מגרנך ומיקבך". בכל המקומות הללו הוזכר ענין
החג כחג האסיף, ומן המקראות האלו נראה, כי
ענינו של החג הוא שמחה על אסיף תבואתנו,
והיינו שמחה בה' על אשר הגיענו לזאת.

אמנם בכמה מקומות נקרא החג 'חג הסוכות'.
כן הוא בפרשת המועדות שבאמור, שם נאמר -
"ובחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג
הסוכות שבעת ימים לה'", וכן הוא בפרשת ראה
- "חג הסוכות תעשה לך". גם בפרשת וילך
נאמר "במועד שנת השמיטה בחג הסוכות",
וענין הסוכה נתפרש בתורה, שנצטוונו לישב
בחג זה בסוכות למען נזכור כי בסוכות הושיבנו
ה' בהוציא אותנו מארץ מצרים. מזה היה נראה,
שענין חג זה הוא שמחה בניסים אשר עשה ה'
לנו במדבר, וצריך בירור כיצד יתחברו הדברים
יחדיו, ומפני מה נצטוונו לזכור את נסי זמן

אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן" (פמ"ט מ', ל"ט), ונאמר "והנה כבוד ה' נראה בעיניך" (שם ט"ז, י'), ונאמר "אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם" (במדבר י"ד, י"ד). וידוע, כי ענינו ומהותן של הסוכות הלא הוא להגן משרב ושמש, והדברים תמוהים - וכי לא היה ראוי לעשות מגן מן השמש לישראל מחומר פחות יקר נכבד ומרומם מאשר ענני כבוד ה', וכי ראוי הוא לענן כבוד ה' שישמש לסוכה?

עוד יש להעיר, שבברכות שבפרשת בחוקותי נראית חלוקה לשלש ברכות - האחת היא ברכת יבול הארץ, המתחילה במילים "ונתתי גשמיכם בעיתם", "ונתנה הארץ יבולה" וכו', ומסתיימת במילים "ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם". השניה היא ברכת השלום והנצחון על האויבים, המתחילה במילים "ונתתי שלום בארץ", ומסתיימת במילים "ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". השלישית היא הברכה על היות ה' בקרבנו ומאיר פניו אלינו, המתחילה במילים "ופניתי אליכם" וכו', ומסתיימת במילים "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם" - יעו"ש. ויש להתפלא על כך, שבתוך הברכות על השראת השכינה נאמר "ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציא", ולכאורה היה לו לפסוק זה להאמר עם הברכות על יבול הארץ, ומדוע נזכר כאן אצל ברכת השראת השכינה.

עוד יש להעיר על ברכת המזון, שבתוך ברכת בנין ירושלים אנו מבקשים "אלהינו אבינו רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו" וכו', וחוזרים וחותרים בבונה ירושלים, ולא מובן לכאורה מה השייכות של פרנסתנו לבנין ירושלים.

ומה שנראה כעולה מכל זאת הוא, שקיים הבדל וחילוק מהותי בין כל נתינת שפע שה' נותן לישראל לבין השגחתו עליהם ושמירתו עליהם, שבכל נתינת שפע, גדול ככל שיהיה, אינו מבטא את השראת שכינת ה' בתוכנו, ואילו שמירתו אותנו והשגחתו התמידית עלינו היא המבטאת את היותו בתוכנו, שמכך זה הוא משיגה עלינו בתמידות, שומרנו ומצילנו. ועל

בחמשה עשר, הלא כבר נתפרש גם מועד חג הסוכות בתוך המועדים שכבר נתפרשו, ונראה בביאור זה הפסוק, שאחר שפירשה התורה את כל המועדות, אמרה שכל אלו המועדות הם מקראי קדש להקריב בהם קרבנות, אך מועד חג הסוכות - מלבד מה שמקריבים בו קרבנות, עוד זאת יש בו ששמחים בו במקדש לפני ה' בארבעת המינים. ונמצא מפורש בתורה, שחג הסוכות יש לו קשר מיוחד למקדש, שעל-כן נצטוונו בו במצות שמחה במקדש.

עוד מצאנו במקרא, ששלמה המלך חנך את בית המקדש בחג הסוכות כמ"ש [מלכים ב' ח', ג'] - "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי". ונאמר [ס"ו] - "ויעש שלמה בעת ההיא את החג... לפני ה' אלהים שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום" - הרי ששמחת חנוכת המקדש נצטרפה לשמחת חג הסוכות, כך שמוגדר הדבר שחגנו את חג הסוכות ארבעה עשר יום.

[ובנותן טעם ראוי להוסיף, כי ירבעם כאשר ביטל את ישראל מעליה לרגל ואמר 'רב לכם מעלות ירושלים', ביטל גם את חג הסוכות ותחתיו עשה את החג בחודש השמיני כמבואר במקרא].

ורבינו הגר"א העמיד את ענין המקדש כענין מרכזי ביותר בחג הסוכות, וכתב בריש פי' לשיר השירים שפסח, שבועות, סוכות ושמיני עצרת, הם כנגד יצי"מ, מתן תורה, בנין המשכן והכניסה לא"י, וידועים דבריו שבנין המשכן התחיל בסוכות.

ויש להתבונן בדבר זה מהו הקשר בין חג הסוכות - חג האסיף לבין המקדש.

ואע"ר בזה כמה הערות אשר מתוכן בעזרת ה' יתבאר הענין.

הנה דעת ר"א בסוכה י"א; ד' בסוכות הושבתי את בני ישראל" הם ענני כבוד, וכן תרגם אונקלוס "ארי במטלת ענני...". והנה ענני כבוד משמעם העננים בהם מתגלה כבוד ה', כמו שנזכר במקרא פעמים רבות, וכמ"ש "ולא יכל משה לבוא אל

אהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים י"ב, ו' - י"ג, ג').

[יצירת הריצוי היא שאנו נוטלים את ארבעת המינים מן האסיף שבו ניכרת השגחת ה' עלינו, ובמינים אלה ניכרת היא ביותר, שהרי מינים אלו גדלים הם על המים, ופונים אנו לה' אהינו בבקשה - "אנא, כשם שעשית עימנו חסד עד כה, כן תוסיף להרעיף עלינו את חסדך".]

והנה כתב הגר"א בספר"צ, שחג הסוכות הוא כנגד ימות המשיח ושמיני עצרת הוא כנגד העולם הבא. ויש לפרש, שחג הסוכות הוא השמחה על שכינתו בתוכנו, המתגלית ברוב שפע טובה וברכה המושפע עלינו, כמו שאכן יהיה בימות המשיח, ואילו בשמיני עצרת השמחה היא על עצם שכינתו בתוכנו ועל גילוי כבודו אלינו המתגלה לנו בתורתו שדרכה יודעים אנו אותו, שזה יהיה בשלמות לעולם הבא, שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

ויה"ר שנזכה בקרוב לשמוח בחג הסוכות לפני ה' אהינו במקדשו, כמצווה עלינו בתורתו, ונזכה לפריסת סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

כן בברכת השראת השכינה שבפרשת בחוקותי נאמר "ואכלת ישן נושן", שזו אינה ברכה על כך שהיכול יצליח, אלא על כך שהוא יהיה נשמר, וזה בא מצד מה שה' שוכן בתוכנו. ולכן בבקשה על ירושלים והמקדש אנו מבקשים על פרנסתנו, שהיא הבאה בעקבות זאת שה' שוכן בתוכנו.

ובזאת יבואר מפני מה היו ענני הכבוד לסוכה לישראל, שבאמת שמירתם של ישראל באה מכח השראת שכינתו בתוכנו, שהיא המתגלית בענני הכבוד, ונמצא שענינים האמיתי של ענני הכבוד היא שמהם באה שמירתם של ישראל.

וזהו ענינו של חג הסוכות - חג השמחה על היות ה' שוכן בתוכנו, שדבר זה נתגלה במדבר בהושיבו אותנו בסוכות, וזה מתגלה היום בשמרו את תבואתנו, ולכן בחג הסוכות השמחה היא שמחה במקדש לפני ה', שהשמחה בסוכות היא אכן שמחה על המקדש, ומפני כך עשה גם שלמה את חנוכת בית המקדש בחג הסוכות.

גם ענין הריצוי על המים שאנו מרצים עליהם בחג הסוכות שייך לענין זה, שהרי ענין הגשמים בא"י שייך לענין ההשגחה התמידית עליה, כמפורש בתורה "והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר... תמיד עיני ה' "

יהודים יקרים

להרחבת הפצת הבשורה שנושא עמו העלון. נהגים עם רכבים יהיו לעזר מיוחד. כמו"כ, כל מי שיוכל לתרום בהו"ק, או אף באופן חדישעמי למען העניין - הדבר ייטיב לנו עד מאד.

ולכל מי שיש לו עסק - זכור, כי עלון זה מופץ ב"20,000 עותקים בכל רחבי הציבור החרדי, וכן הוא מגיע אלפי כתובות בדוא"5 - פרסום בעלון גם יחזק את המטרות הרעיוניות וגם יביא ברכה לעסק!

ע"מנת לתרום, ע"מנת להפיץ באזור המגורים, ע"מנת לפרסם בעלון, ע"מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"5 yyyI@neto.bezeqint.net

כמו"כ ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקטיב בתשובות לב ולהתיחס לכל פניה.

עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ, וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאות האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים המושמעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון שוב ושוב, באופן שיכיל די חומר עבור הקוראים הרבים והמגוונים המתעניינים בדבר האגודה. אך דא עקא, שחוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים כספיים רבים.

לאחר נסיון של יותר משנתיים בהפצה, הגענו למסקנה, כי אין כל מנוס מהקמת מערך הפצה משלנו, אשר ידאג שהעלונים יגיעו לכל מקום, מבלי להיות תלויים בגורמים נוספים. דבר זה מצריך התארגנות מכמה בחינות. כל מי שיוכל לתת יד ולעזור בהפצה אם באזור מסוים ואם בהצטרפות למערך ההפצה המקצועי אשר הולך ומוקם בימים אלו - יקל עלינו משמעותית את המלאכה ויביא

ולאום מלאום יאמץ

הרב נפתלי סופר

[חלק ב]

שינוי תפיסה זה, עבר במידה רבה, אף על בני היהדות הנאמנה. לבושתינו נראה לעיתים, כי עיקר מחשבותינו ומעשינו, נסובים סביב נסיונות בלתי פוסקים, לשפר את מצבינו והגשמי או הרוחני. הרצון לתיקון מצבו הרוחני והגשמי של עם ישראל, משמש אם בכלל כעיסוק צדדי של הכלל, וכנחלתם הכמעט בלעדית של יחידי סגולה, גדולי הדור, וקדושי עליון. [או נציגי הציבור במערכות השלטוניות, אשר זוהי פרנסתם וכבודם].

ללא ספק, התפזרותם של ישראל בגלות בכל קצוות תבל, תרמה רבות למציאות זאת, כיון שאף שחזרנו לארצנו, אבל עדיין לא השלכנו מעלינו את כתם הגלות, ועדיין לא יוכלו היהודי ה'פולני' והיהודי ה'פרסי' להגיע להסכמות ברבים מעניניהם. ונראה לעתים שיותר ממה שהאדם רואה את עצמו כ"יהודי", הרי הוא רואה את עצמו כ"אשכנזי" או "ספרדי" וכדומה. וידועה האימרה של אחד מאדמור"י בית גור, כי שתי פעימות יהיו בקיבוץ גלויות. הראשונה להוציא את ישראל מהגלות, והשניה להוציא את הגלות מעם ישראל... ואם בתחילה, עוד היתה ההשתייכות הקהילתית חצי נחמה, מכיון שבמקום שיהיה צורך לקבץ סביב השולחן ששים רבוא, היה צריך לקבץ רק את נציגי העדות השונות, הרי שכלל שהעולם הולך ומכיר יותר ב"זכויות הפרט", כך ישנם אשר פורקים מעל עצמם את עול הציבור, ודורשים לקבל את כל אשר יחפצון בו עד הסוף, ללא שום וויתור למען הכלל.

במציאות כזאת, קשה מאד לאדם לקבל את העובדה כי לא הוא תכלית הכל, ואין הוא אלא חלק מתוך מערכת גדולה יותר, אשר צרכיה חשובים יותר מצרכיו שלו. קשה לו מאד להכניע את רצונותיו האישיים להשיג עוצמה וכבוד, לידענה שהוא בסך הכל חלק מעם אשר כולל אף אנשים גדולים ממנו אשר חייב הוא להיות כפוף להם ולהוראותיהם.

לעומת זאת תורתנו הקדושה מעמידה סדרים אחרים לחלוטין. התורה מעמידה את

במאמר הקודם ביארנו בהרחבה, את עניני הזהות הלאומית. כמו"כ נתבאר, כי תורת ישראל, דורשת לעצמה, לא רק את מעשיו ואמונותיו של האדם, אלא אף ובעיקר את זהותו העצמית, וכחלק מכך אף את זהותו הלאומית. האדם מחויב לזהות את עצמו, כחלק מהאומה הישראלית. וכחלק מכך, להאמין באמונת ישראל, ולקיים את כל מצות התורה.

כמו"כ עמדנו על כך, שאחת הסיבות אשר הובילו את היהדות הנאמנה בימינו, לאבד במידה רבה את צורתה הלאומית, היתה מפני החפשיים, אשר ניסו לשלוח יד בליבה של תורתנו, ולשוות ליהדות אופי לאומי בלבד, כדוגמת לאומיותם של שאר עמי העולם המתחדש, בצורה מנותקת מאמונות דתיות. דבר זה גרם לבני היהדות הנאמנה, לנהל מאבק עיקש נגד פורענות חדשה זו, ומכורח המציאות, אחת מתופעות הלואי היתה מעמם הזיקה הלאומית, מהיהדות הנאמנה והאותנתית.

במאמר זה נעמוד בעזרת ה' על נקודה נוספת מרכזית ביותר, אשר גרמה וגורמת אף היא, לטשטוש המימד הלאומי מהיהדות. נקודה זו יש בכחה להחזיר עטרה ליושנה, בבואנו לנסות ולחזור ממצב הגלות, אשר בו יחידים רבים עושים את רצון ה', איש איש לעצמו ובמקומו, למצב של הגאולה השלימה, אשר בו עם ישראל, כאומה אחידה, המקדישה את כל מהותה וענינה הלאומי לעשיית רצון ה', והחלת כבודו בעולם.

כפי שביארנו במאמר הקודם, אחד השינויים אשר עברו על העולם המתקדם, הוא שינוי סולם הזהות. התפיסה העתיקה, העמידה את הלאומיות במרכז עינינו של האדם, כאשר כל עניניו האישיים הינם שניים במעלה. לעומת זאת, התפיסה המערבית מעמידה במרכז את האדם הפרטי - האינדיבידואלי, כאשר הלאומיות והשתתפות בקבוצות למיניהם, הינם אך ורק על מנת לשמור על האינטרס הציבורי, כדי שלא יוצר מצב, שאיש את רעהו חיים בלעו.

נצייר לעצמנו את מעמד הכהנים בני אהרן. אנשים אלו לא בהכרח יהיו החכמים הגדולים ביותר שבעם, יתכן ואף לא יהיו הצדיקים הגדולים ביותר, ובכל זאת בגלל שלא השתתפו אבותיהם בחטא העגל, הרי הם היחידים המורשים לעבוד את עבודת הקרבנות בבית המקדש, כאשר זו הקרב יומת, וזאת מלבד זכויות היתר הקניויות להם, והמתנות הרבות להם הם זכאים בכל שטחי החיים.

האם מסוגלים או להרגיל את מחשבותינו לצורת חיים זאת, אשר בה ישנה הירארכיה ברורה ובלתי ניתנת לשינוי בין חלקי העם על בסיס מוצאם המשפחתי? האם או יכולים לעכל את הידיעה כי התורה אינה רק ספר רעיונות, אלא היא דורשת מאתנו ליישם את חוקיה בשלמות אף בתוככי העולם המערבי ה"נאור" וה"מתקדם" אשר בו אנו חיים?

עוד דוגמאות רבות ניתן להביא, והעולה מכולם הוא, כי צורת החיים לה התרגלנו, וכתוצאה מכך סולם הערכים הבסיסיים ביותר שלנו, אינו עולה כלל בקנה אחד, עם הסולם שהציבה לנו התורה, אשר ראשו עולה השמימה. רחוקים אנו מרחק רב ועצום מעולם המתנהל בסדרי התורה.

ואמנם בודאי שבדבר זה מושפעים אנו מהעולם שסביבנו, וכעין מה שכתוב בברכות (סו.א): "א"ר יוחנן לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל. ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפי' לקראת מלכי עכו"ם. שאם יזכה, יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם. ע"י שהאדם רואה את עניין המלכות למול עיניו, יכול הוא לצייר בעיני רוחו אף את מלכות ישראל. וכן אדם שחי בעולם שבו ישנם משפחות אצולה, והחיים מתחלקים על פי מעמדות ושררות, ודאי יקל עליו לצייר בעיני רוחו את עם ישראל בתפארתו, על חלוקת שררותיו משפחותיו ומנהיגיו.

אבל אנו שחיים בעולם נטול סדרים, עולם ללא מרויות, אשר כמעט איש הישר בעיניו יעשה בצורה מוחלטת, קשה לנו ביותר לצייר בעיני רוחנו, כיצד נראים חיים כתיקונם. כמעט ואין אנו יכולים ליישב על ליבנו צורת חיים אשר בה האדם מזהה את עצמו כחלק קטן בתוך מערכת גדולה ועצומה, עם סולם

היחיד כחלק מעם ישראל, כל ישראל ערבים זה לזה, והציבור לוקים על עונו של היחיד. מלבד נקודה מרכזית זו, אשר הלכה ואיבדה את מקומה בתרבות המערבית ובהשקפה הליברלית, ישנם מצות רבות נוספות, אשר בעידן המתפתח נראה ח"ו כאילו איבדו את חינם.

ניקח לדוגמא את מוסד המלוכה התורנית. האם מסוגלים אנו במצבנו העכשווי, לקבל את העובדה שיהיה רק מלך אחד, ולא 'מלך אשכנזי' ו'מלך ספרדי'? ולא זו בלבד אלא שמלך זה כלל איננו "נבחר ציבור". אין 'ועדה בוחרת' או 'שר ממונה', אלא הוא נבחר ישירות ע"י האלוקים ביד הנביא, או כתוצאה מכך שהוא בנו של המלך הקודם [מלבד במקרים חריגים]. ומלך זה מכפיף אליו את כל העם, איש אשר ימרה את פיו או ינהג כלפיו בחוסר כבוד ראוי יומת.

מלבד זאת יש בידו של המלך לקחת לעצמו נכסים של נתיניו מבלי לתת על כך דין וחשבון, וכפי שהזוהר שמואל את העם בעת אשר ביקשו מלך: זה יהיה משפט המלך אשר ימלך עליכם את בניכם יקח ושם לו במרכבתו ובפרשיו ורצו לפני מרכבתו: ולשום לו שרי אֶלְפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וְכָלֵי רֶכֶב: וְאֵת בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וְלִטְבָּחוֹת וְלֵאפֹת: וְאֵת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֵת כְּרָמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לְעֶבְדָיו: וְזִרְעֵיכֶם וְכִרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂה וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלְעֶבְדָיו: וְאֵת עֶבְדֵיכֶם וְאֵת שְׂפָחוֹתֵיכֶם וְאֵת בְּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֵת חֲמֹרֵיכֶם יִקַּח וְעֲשֶׂה לְמִלְאכָתוֹ: צֹאנֵיכֶם יַעֲשֶׂה וְאֵתֶם תִּהְיֶה לוֹ לְעֶבְדִים (משואלים ט, יא - יז).

כמו כן נביט אל מוסד הסנהדרין. האנשים אשר יושבים שם אינם נבחרים על בסיס מוצאם הקהילתי או קשריהם המשפחתיים, אלא אך ורק על פי מדרגתם התורנית. וכל העם ובראשם המלך כפופים למוצא פיהם באופן מוחלט. יכולים הם להוציא להורג איש אשר עבר על מנהג קל ביותר, אם חושבים הם שהשעה ראויה לכך, ואף חכם גדול אשר יחלוק על שיקול דעתם, מוגדר [בתנאים מסוימים] כוקן ממרא והוא מוצא להורג למען ישמעו ויראו.

אנו מתבוננים סביבנו נראה כביכול אין דין ואין דיין, אבל בלמדנו את המקרא יכולים אנו לראות ולחוש ממש, היאך בכל התקופות אשר שמע עמנו בקול האלוקים, ישבנו בהשקט ובטח. ואילו בשנים שהלכו העם לרעות בשדות זרים, הלך אף מצבנו הגשמי התערער שלב אחרי שלב, עד אשר גלינו מארצנו.

ללא ספק השפעה זו תהיה חזקה יותר על הלומד את המקרא והוא נער קטן, מהלומד בזקנותו אחרי שכבר מלא ראשו בערכים לא תורניים. אך לעולם אין מאוחר מדי מלשוב אל מקורותינו. כי רק חיבור אמיתי לכל חלקי תורת ישראל, לא רק כספר מצות, אלא כמקור השראה, וכתמונה האמיתית של העולם, היא זו אשר יכולה להקנות לנו את הרגש הלאומי הנכון, השואף לראות את עמנו מסודר על פי הסדרים שחוקק המלך העליון, עם שבראשו עומד מלך המולך על פי כללי התורה, ושבראשו בית המקדש אשר בו יש סדרים היאך להתקרב למלכו של עולם. עם אשר בראש מעייניו עומד הרצון, לעשות את רצון בוראנו יתברך ויתעלה.

נראה כי רק על ידי היציאה מהעולם הנראה לעינינו, והכניסה לעולם האמיתי כפי שהוא מצטייר בתורתנו, נוכל להגיע לציפיה אמיתית לגאולה שלימה. נוכל לשאוף למצב, שבו העולם הנראה לעינינו, יתאים לעולם המוכר לנו מספרי המקרא בצורה מושלמת. וע"י ציפיה זאת אכן נזכה לכך בקרוב בימינו, כמו שאמרו חז"ל: תנא משום ר"ש בן יוחאי: בג' דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים, ובמלכות בית דוד, ובבית המקדש. הה"ד (מלכים ב' ט'): "אין לנו חלק בדוד" - כמשמעו, "לאהליך ישראל" - אל תקרי לאהליך אלא לאהליך, "ראה ביתך דוד" - זה בית המקדש. אמר רבי שמעון בן מנסיא: אין מראין סימן טוב לישראל, עד שיחזרו ויבקשו שלשתן. "אחר ישוּבו בני ישראל ובקשו את ה'" - זו מלכות שמים, "זאת דוד מלכם" - כמשמעו, "ופחדו אל ה' ואל טובו" - זה בית המקדש, כמה דאת אמרת: "ההר הטוב הזה".

הירארכיה ברור מאד שנקבע בצורה אלוקית ולא אנושית. במערכת זאת כל שאיפתו ומגמתו של האדם היא, להגשים את עצמו בצורה מקסימלית, בתוך המשבצת אשר הונהגה. ולא לנסות כל הזמן להרחיב את טווח השפעתו וכוחו.

על מנת לקדם את גאולתנו, ולהוסיף על פדות גופנו משעבוד מלכויות, אף את פדות נפשנו מרוחם של אומות העולם, עלינו לנקוט פעולות ממשיות לשם כך. עלינו לחזור ולשנן לעצמינו, כי כללי ההומאניות והמוסריות האנושיים, אינם בהכרח הנכונים. הגדרת פעולה כצודקת או לא צודקת, איננה תלויה בדעת העם, או בשיקול דעתם של שופטים זקנים וגסי רוח, היושבים במרומי כיסאותיהם ו'שמרים על החוק'. עלינו לחזק בקרבנו את ההכרה בכך, שרק חוקי האלוקים הם החוקים הנאותים ביותר, לניהול העולם אשר הוא עצמו ברא ומקיים ומנהל בכל רגע ורגע.

אך נראה שיש דבר אחד אשר יותר מכל, הינו הדבר התועלת ביותר, שיכול להביא לגאולה נפשית ומחשבתית זו, מההשפעות הזרות הרבות שנשתרבו בתוכנו, וכמעט שלא הפכו לחלק מרוח ישראל. דבר זה הינו לימוד המקרא בצורה חיה וקיימת^[*]. אם אין באפשרותנו לרוץ לקראת מלכי האומות ולהקיש מכך לצורת מלכי ישראל, אבל יש ויש בידינו, לראות למול עינינו, את דוד המלך היוצא לנקום את נקמת ה' במואבים או בפלשתים. יכולים אנו לצייר בנאוה היאך שלמה המלך יושב בכבודו של עולם, וכל מלכי מזרח ומערב משחרים לפתחו בידיים עמוסות כסף זהב ומגדנות.

יכולים אנו לחיות ממש את "פרשיית קורח", לשמוע את קורח טוען לשויון חברתי וביטול הכהונה הגדולה, ולראות את בליעתו באדמה עם כל משפחתו וריעיו על אהליהם. אם כיום כאשר

[*] ואדגיש שאין כונתנו לעודד את לימוד התנ"ך, אשר הוא חובה נגזרת כמבואר במקרא בעצמו שכתוב: "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם", ונתבארו גרדי מצוה זו בש"ס ובפוסקים. וכן אין כונתנו לתת טעם למצוה זו. אלא כונתנו להציע הסתכלות חדשה ופן נוסף בצורת קיום מצוה זו, ובתועלת הרבה הנגזרת ממנה.

הכוונה האמיתית של ראש השנה

הגאון רבי מרדכי שדיקי
ראש מכון רמח"ל

האמת היא, שקשה להבין, כפשוטו, את המושג של יום הדין שנתקשר לראש השנה. "יום הדין" מתייחס בדרך כלל ליום הדין הגדול שנעשה בתחיית המתים. מלבד הברייתא של ר"ה בשם רבי יוחנן, בכל הש"ס יום הדין מתייחס ליום הדין שנעשה אחר תחיית המתים - מי ייקבע בנצחיות, ומי יהיה לחרפות ולדראון עולם^[**].

וכתב רבי אברהם אבן עזרא בפירושו לספר ויקרא (כ"ג, כ"ד): "אמרו המעתיקים [דהיינו התנאים] שיום ראש השנה הוא יום הדין". ר"ל,

[**]. ראה סוטה דף ג, ב: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב, שנאמר: והלך לפניך צדקך. וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר יפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו. וכעין זה מובא בעבודה זרה דף ה, א. ראה ג"כ רע"ב על מסכת אבות פרק ד משנה כב: "הילודים למות - מי שנולד כבר עתיד הוא למות: והמתים - עתידיים לחיות ולעמוד ליום הדין; אלה לחיי עולם, ואלה לחרפות ולדראון עולם. ראה תוספות ראש השנה דף מז, ב: "ונחתמין לאלתר לחיים - מדקא חשיב בינוניים משמע דצדיקים קרי למי שזכותיו מרובים, ורשעים גמורים למי שעונותיו מרובים. ופעמים הצדיקים נחתמין למיתה ורשעים גמורים לחיים. דכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו (דברים ז) דאמרין בסוף פ"ק דקדושין (דף נ"ג: וס) מי שזכותיו מרובין מעונותיו דומה כמי ששרף את כל התורה כולה ולא שייר ממנה אות אחת. ואי עונותיו מרובין מזכותיו דומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת, וכל זה דקרי הכא גבי רשעים מיתה וגבי צדיקים חיים כלומר לחיי העולם הבא. "ליום הדין - כשיחיו המתים, כדמוכח קרא, ואע"פ שכבר נדונו אחר מיתתן בנן עדן או בניהנם מפני הנפש עדיין יהיה דין אחר - אם יוכהו לחיי העולם הבא שהוא קיים לעולם ויש שכבר קבלו דינם בניהנם ומתוך כך שמא יוכו".

"דע כי עיקר התיקון של ראש השנה הוא להמליך הקב"ה על עולמו, להיות הוא המנהיג, וזהו תיקון המלכות".

מחזור רמח"ל, עניני ר"ה ויו"כ עמ' 13

כי הנה בראש השנה מחדש האדון ב"ה כל מציאות הנמצאים, ומתכוין לקבוע טוב שבהם **שישאר לנצח**, ולדחות הרע שבהם עד שתטהר הבריאה ממנו ותהיה ראויה ליאור באור פניו לנצח נצחים, והנה ברחמי ית', נושא העוונות ועובר על הפשעים כפי מה שאפשר לפי נימוס צדקתו למי שזוכה לזה, וכל הרע שנתגבר בבריאה דוחה אותו ומעבירו מן המציאות".

מאמר החכמה (ס' תשליך)

בשנת תשנ"ה הוציא הרב יוסף אביבי צילום מחזור של רמח"ל, והוא בעצם מחזור 'שער בת רבים' הידוע, אשר בו התפלל הרמח"ל בהיותו שליח ציבור בפאדובה, ובו פירושים רבים (בגיליונות) וכוונות בעצם כתב ידו^[*]. בכוונות המיוחדות של הרמח"ל (נימוקי המחזור) לא מוזכרים כמעט כוונות האר"י, והדגש הוא: המלכת המלך מלכי המלכים. תיקון המלכות הוא ע"י המלכת המלך, לא מוזכרת "נסירה", מיתוק הדינים או "העברת המוחין", אלא הכל מצטמצם לענין אחד: גילוי המלכות ע"י כנסת ישראל.

[*] נימוקי המחזור של רמח"ל יצא לאור ע"י הרב יוסף אביבי, מכון לביאור התפילה, ירושלים תשנ"ה. ובשנת תשנ"ו הוציא לאור מכון רמח"ל את "עניני ראש השנה ויום כיפור", והוא כולל הפירושים והכוונות המיוחדות של הרמח"ל, הנקראים 'נימוקי המחזור' עם הרבה תוספות. להלן "עניני ר"ה". בשנת תשע"ה הוציא המכון את "מחזור הרמח"ל לראש השנה", והוא כולל את כל הכוונות שכתב הרמח"ל במחזור שלו, ועוד הוספנו את הכוונות ע"פ האר"י מתוך קיצור הכוונות של הרמח"ל. זאת ועוד, שילבנו גם את מאמר החכמה על ר"ה בתוך העמידה של מוסף.

והעיקר הוא שאנו מתפללין מראש השנה ועד יום הכיפורים שנזכה להיותנו טהורים מטומאות חטאתינו ונזכה להיכתב בספר הצדיקים בעולם החיים, שהוא העולם הבא; בין שנחיה כל אותה השנה, בין שנמות באותה השנה, שנהיה כתובים בספר הצדיקים שהוא ספר החיים, כאמרו: כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעיהו ד, ז)...

שאם אתה אומר שכוונת רבותינו ז"ל במקום זה היתה לשלוות חיי העולם הזה או חיים טובים, אין לך אדם מת שיהיה מנוי עם הצדיקים ואין לך אדם חי, באותה שנה, שיהיה מנוי עם הרשעים, ונמצאו כמה עיקרי תורה נעקרים ממקומן."

נמצאנו למדים מדבריו, שרוב רובם של אלו שהלכו בדרך הנגלה, לא ירדו לעומקו של מושג הדין של ראש השנה. 'החיים' שאנו מבקשים בר"ה הם החיים עם המלך, החיים שמקורם במלך הקדוש (פ"ד מ"ט: כי עמך מקור חיים); מדובר בחיים הנצחיים, כמו שיהיה ביום הדין הגדול, אחר תחיית המתים.

והנה גילה רבנו הרמח"ל דעת אמת במאמר החכמה, ש"האדם נידון תחלה על פי מעשיו לימנות בצדיקים או ברשעים, וזה הנקרא ממש 'ספר החיים' ו'ספר מתים'. דהיינו, הנקבע בין הצדיקים - הוא הנכתב בספר החיים, והנדחה ונקבע בין הרשעים - הוא הנכתב בספר המתים."

יוצא, איפוא, שאין הדין ביום ראש השנה לגזור על האדם לחיות או למות באופן גופני, אלא הדין הוא להיקבע [להימנות] בין הצדיקים [החיים], או ח"ו להימנות בין הרשעים [שנקראים מתים גם בחייהם]. ואם כן, אפשר שצדיקים ימותו באותה שנה, והם לא בגדר של רשעים; ואפשר שרשעים יחיו כל אותה שנה, והם בגדר של 'מתים'.

ואם כן מהו אפוא גדר 'הדין' של ראש השנה ומה תועלתו?

הדין של ראש השנה הוא מעין יום הדין הגדול (שנעשה בלחץ כספתי), והוא בירור המין האנושי:

שבתורה לא מוזכר רק העניין של 'יום תרועה', אלא שרבותינו גילו לנו שראש השנה הוא יום שנברא בו העולם, והוא בעצמו יום הדין, כמ"ש: "בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון"[*] שנאמר: היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (י"ב טו, ב).

וכבר תהה רבנו הרמב"ן בדרשתו לראש השנה, על מהותו של הדין של ר"ה, וז"ל: "והרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תשובה כלשון הזה: כשם ששוקלים עוונות האדם וזכותיו בשעת מיתתו, כך שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכותיו ביום טוב של ראש השנה. וכך כתב עוד הברייתא של שלש כתות הן ליום הדין עם הדין הזה של ראש השנה, ונראה מדבריו **שלא** דקדק בכך. מ"מ למדנו לראש השנה שהוא יום הדין לכל הענינים שבעולם הזה, וכמו שאמרו במימרא זו שלשה ספרים נפתחין בראש השנה וכו' שאלו השלשה ספרים, כל באי העולם הם כוללין.

"ויש לשאול והיאך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה, שכל רזי עולם תלויין בו: 'צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לחיים וכל הרשעים מתים', וכי כל הרשעים מתים והצדיקים חיים? ולמי כל חמדת העולם, אלא לרשעים! (נ"א - וכי כל הצדיקים חיים וכל הרשעים מתים, והלא עולם וכל חמדה שלו לרשעים הוא)."

והדברים נתפרשו עוד יותר בדברי המהר"י גיקטילא בשערי אורה (שער ו, ספיקה כחמישית): "וכמה מגדולי חכמי הדורות הללו נשתבשו בפירוש ידיעת החי"ם שאנו שואלים מראש השנה ועד יום הכיפורים, ולא מצאו ידיהם ורגליהם והוצרכו לכמה פירושים רחוקים.

[*] וכאן צריך לדייק, שלא כתב לגבי ראש השנה - 'האדם נידון', ע"ד מ"ש: 'בפסח העולם נידון בתבואה' וכו'. וצ"ע. 'כבני מרון' פירש רש"י: כבשים שפוקדים לקחת מהן מעשרות.

לקבוע מי הם הצדיקים, אשר יחיו עם היחוד העליון, עם הקדושה, במשך כל אותה שנה. דין זה דומה ליום הדין הגדול שנעשה בסוף האלף השישי לפני תקופת הנצחיות של העולם הבא.

לפי הרמח"ל, גילוי יחודו - דהיינו גילוי שליטת יחודו על כל הנמצאים - מתבררת על ידי כל המעשים של התחתונים כולם: "יום הדין הגדול - בו יהיו נסדרים כל מעשה העולם לפי סדריהם כמו שנעשו, מראשית העולם ועד סופו. ועל פי כל זה, יהיה השלמות בהיודע יחודו יתברך שמו. ולפי השלמות הזה שיהיה אז, יהיה נקבע הנצחיות לנצח נצחים, ולעולמי עולמים, עד אין קץ ותכלית" (קל"ה פתחי חכמה, פתח עט).

יוצא איפוא שהדין כאן הוא לסדר ולברר כיצד המעשים של התחתונים שימשו לגילוי יחודו יתברך. ואם תאמר, הרי ישנה בחירה המסורה לבני אדם, וכל אחד עושה מה שעולה על לבו - סימן הוא, שלא ירדת לסוף החכמה, ובלשון הרמח"ל: "והנה היודעים סתרי ההנהגה באמת יודעים, שאע"פ שלפי הנראה העולם נעזב למקרה או לבחירת בני האדם לגמרי, הנה השליטה לפניו לעשות מה שיחפוץ, ובזאת השליטה יתקן עולמו על כל פנים, וזהו שידענו ה' אלקינו שהשלטון לפניו" (מאמר החכמה). וגם בספרו דרך השם, הגדיל המחבר לבאר לנו שלמרות כל כוחות הטומאה והבחירה האנושית - הוא לבדו שליט על כולא. וז"ל שם -

"בבחינת יחוד] הפעולה [דהיינו יחוד השליטה], הוא: שאע"פ שניתן בחוקם של הנבראים לשלוט בעניינים מה שיכלתם מקפת, ופועלים פעולות גדולות כל אחד כפי מה שבחק פעולתו, הנה באמת אין בהם כח ולא שליטה אלא מה שמסר להם הבורא ית' שהוא האדון האמיתי השליט וכל יכול, וכל מה שהם פועלים אינו אלא מה שהוא ית'ש

מי צדיק ומי רשע. הצדיקים רשומים בספר החיים - דהיינו עם הקב"ה (שהוא ית' חי החיים), והרשעים נדחים. כלומר, בראש השנה נקבע המעמד הרוחני, האלוקי, של האדם. זאת ועוד, 'ההשקפה' בדינו של האדם איננה כמו אצל הדיין בעולם הזה, שאין לו אלא מה שעיניו רואות, בעוד ההשקפה של הקב"ה היא על העבר-ההווה-העתיד של האיש הפרטי. וכך כתב רבינו הרמח"ל במאמר החכמה: "'אתה זוכר' - הוא סדר הדין. והנה הדין נעשה בהשקפה על כל העבר, ההווה, והעתיד. וזהו: 'אתה זוכר מעשה עולם' - והוא העבר... 'אתה זוכר כל המפעל' - ההווה... הכל צפוי וכו' - העתיד, כי תביא חוק וזכרון - הוא כח הדין השולט ביום ראש השנה".

ההשקפה הזו מאפשרת להרבות את ההצלה, ולכן אנחנו מזכירים בזכרונות את נוח ואת אבותינו, אבל גם 'צופה ומביט עד סוף כל הדורות'. ובאמת מה הצורך בכל זה? הרי אם צריך לשפוט בני אדם, אז צריך להשקיף על ההווה - 'באשר הוא שם'. אלא האמת היא, שהאדון ב"ה רוצה להציל כמה שאפשר, ואז ודאי הזכרונות - דהיינו להזכיר שייכותנו לאבות הקדושים ולאומה הקדושה וכו' - ואף ההשקפה על מצבנו בסוף - אחרי כל הגלגולים והמסיבות המתהפכות, שאז אכן נוכל להימנות בין הצדיקים - בזכות השקפה זו אנו זוכים למתנת החיים עם המלך הקדוש ב"ה - כבר עכשיו.

זאת ועוד, בנימוקי המחזור של הרמח"ל, מובא שבראש השנה "צריך לתקן המדרגות בסוד היחוד העליון, שהוא כוחם של ישראל, וכן המשפט הערוך ביום זה להיות בסוד הנהגה הפנימית בסוד היחוד הזה". זאת אומרת, שבראש השנה גם "הדין הוא בסוד היחוד".

הדין של ראש השנה אין ענינו להעניש, אלא הוא בא לעשות בירור במין האנושי[*] -

מרון" - כבשים שפוקדים לקחת מהן מעשרות. דהיינו, בירור המעשר, שהוא הקדוש [עשירי קודש]. הארון היחיד מכבר את הטוב ודוחה את השאר.

[*] בריוק כמו בבירור של המעשרות שהזכיר רש"י במסכת ר"ה על "כל באי עולם עוברין לפניו כבני

נתן ונתן להם כח שיפעלו, והוא אדון עליהם
הלוסיף ולגרוע כרצונו בכל עת ובכל שעה.

ומעומק הענין הוא, כי הרי כפי הסדרים
שסידרה חכמתו ית' לתיקונן של הנבראים,
כמ"ש בחלק א', הנה יש ענינים רבים של רע
שמתגלגלים וסובבים בעולם, אם מצד בחירתו
של בני האדם החוטאים, ואם מצד מה שנגזר
עליהם לענשו, ונראה הדבר לכאורה שזה
הפך רצונו ית', כי הנה הוא ית"ש אינו רוצה
אלא בטוב וכל חפצו להיטיב, והנה שמו
ית' מתחלל בשליטת הרשעים ובתגבורת
הרעות והקלקולים. אמנם היודע בדרכיו
ית' ומעמיק בענינים, ידע, כי על כל פנים
אין כל זה אלא סיבוב מסיבות בדרך עמוק,
כולם מתכוונים לנקודת השלמת הבריאה ובה
מסתיימים, וכמ"ש בחלק א'. ונמצא שהקב"ה
הוא המנהג את הכל באמת, ועצתו לבדה
היא תקום, שהיא הגיע טובו ושלימותו אל
ברואיו, וכמ"ש שם. אלא שלפי אמיתת הענין
צריכים הדברים להתגלגל בגלגולים אלה על
פי יסודות החכמה הנפלאה והטוב האמיתי,
ויודע בסוף כל הגלגולים כי הוא ית"ש אחד
יחיד ומיוחד, והוא סיבב כל המסיבות האלה
בדרכיהם לבא אל התכלית האמיתי, שהוא
הטוב האמיתי, שזכרנו. וממה שנכלל עוד
בעומק זה הענין הוא בגילוי אמתת יחודו ית'.
זה כי הנה כבר ביארנו שכלל כל המסיבות
הסובבות בעולם הוא, שהנה ברא הבורא
ית' את הרע לשיעבירוהו בני האדם, ויקבעו
בעצמם ובבריאה את הטוב. והנה חוקים
רבים ושרשים גדולים הושרשו בענין הזה
לשישלתם בכל חלקיו ובחינותיו, כי אולם
פרטים רבים ימצאו בענין מציאותו של הרע
בבריאה, פעולותיו, ושליטתו, ופרטים רבים
כמו כן בענין יחסו של האדם עמו במה שהוא
נתון תחתיו ומושם בתוכו, ובענין התגברו
עליו והתפתחו ממאסריו וכבוש אותו, וענין
מציאות הטוב, התפשטו והתחזקו כפי הכנע
הרע והכבשו. ואמנם שרש כל מציאות הרע,
פעולותיו ושליטתו, הוא העלים הבורא ית'
את יחודו, שאינו מתגלה בעוצם אמתתו

לכל, וכפי שיעור ההעלם כך הוא שיעור כח
מציאותו של הרע, וכמ"ש בחלק א'. ושרש
כל ביטול הרע והעברתו והקבע כל הבריאה
בטוב, הוא גילוי אמתת יחודו ית'. והוא מה
שאמר הכתוב: ראו עתה כי אני אני הוא וכו',
וכתוב, למען תדעו ותאמינו וכו' לפני לא
נוצר אל ואחרי לא יהיה. ונמצא שסוף תיקון
כל הבריאה תלוי בגילוי יחודו ית'. והנה הוא
היה הוה ויהיה תמיד אחד יחיד ומיוחד, אלא
שעכשיו אינו מגולה לכל כראוי, ולעתיד לבא
יתגלה לגמרי לכל הברואים, כמ"ש, ביום
ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. אמנם ישראל
שזכו לתורתו האמתית, יודעים האמת הזו
ומעידים עליו גם עתה [בקריאת שמע], והוא
מ"ש: ואתם עדי נאם ה', וזה זכות גדול לנו."

(דק"ר ס' 7, 6)

נמצאנו למדים, שרק רצונו ית' הוא הקיים
והמקיים כל המעשים, וזה לא משנה
בכלום אם ישנם כוחות הטומאה ואם ישנה בחירה
חופשית. השליטה היא יחידית. מדוע, אם כן,
צריך להמליך אותו, אם כבר הוא מלך על כל
הארץ? ועוד, הרי לפי הפייטן: "אדון עולם אשר
מלך בטרם כל יציר נברא" משמע, שמלכות ה'
קיימת לפני שנוצר האדם. זאת ועוד: "אחרי
ככלות הכל לבדו ימלוך נורא" - דהיינו ה' ימלוך
בסוף הכל. ואם כן אינו צריך כלל לתחתונים. אמנם
האמת היא, שגילוי מלכותו חסרה בעולם. נכון
שמלכותו ושליטתו קיימת בכל אתר ואתר, אבל
אנחנו מתפללים ומבקשים על "גלוי מלכותו":
"וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור..."

אמת היא, ש"לעת נעשה בחפצו כל, אזי מלך
שמו נקרא" - ה' נקרא מלך בעת שנברא
העולם. זאת אומרת שהבריאה היא בבחינת 'היכי
תמציי' שתתגלה מלכותו על כל יושבי תבל.

וזהו סוד הנסירה של המלכות, שהקב"ה נסר,
הפריד כביכול חלק ממנו - והוא הנקרא
הכבוד, ומסר אותו לתיקון התחתונים[*]. הקב"ה

[*] הרואה מלך צריך לומר: 'ברוך שחלק מכבודו...'
שהכבוד של הקב"ה מתגלה ע"י המלכים.

בשורה התחתונה: ביום שנברא העולם - בראש השנה - צריכים לתקן את הנסירה, כלומר את הפירוד של המלכות [שהיא שורש לכל הנבראים^[*]] עם הקב"ה.

על ידי המלכת המלך אנחנו מתקנים את השבירה [הפירוד] בין הבריאה [הכלי] לבין הבורא: כלומר, אנחנו מקרבים את הבריאה לבורא, שהרי הכל ברא לכבודו.

על ידי שאנחנו משתעבדים אליו וממלכים אותו ית', אנחנו מתקנים את "המלכין קדמאין - הנקראים מלכי אדום שמלכו לפני "מלך ישראל". וזאת היא הסיבה שנחרב העולם, בבחינת "והעולם תוהו" - שעוד לא מלך מלך בישראל.

על ידי התרועה אנחנו שוברים את כל הדינים המבדילים בינינו לבין השם יתברך, וזהו סוד: הריעו לני המלך, ועוד: "מלך פורץ גדר" של הדין והקטרוג.

מלכות השם היא כל תקפנו - כותב הרמח"ל, היא הכוח שניתן לנו לתקן את כל הבריאה, ולהיכתב ב"ספר החיים" - שהוא המלכות.

ולולא דמסתפינא, הייתי אומר, שראש השנה אינו יום הדין בסתם, אלא הוא יום תיקון הדין; הוא יום תיקון המלכות (בחינת: דינא דמלכותא דינא). על ידי המלכת המלך הקדוש נתקן הדין שבעולם על ידי היחוד. וזהו מה שאמר רבי שמעון: "אני יכול לפטור את העולם מן הדין", דהיינו על ידי גילוי יחודו ומלכותו.

ער"ה תשע"ח
בברכת נכתב ונחתם
אנחנו וכל עםך ישראל
בספר החיים והצדיקים
אמן, אמן ואמן

[*] ראה קל"ח פתחים כו, לו, קלה.

השפילי כביכול מדרגה אחת ממנו ומסר אותה לנבראים כדי ליצור יחס איתו - עם הבלתי נתפס.

"והנה ממה שיש עוד להבחין הוא, כי הבורא ית"ש הנה הוא מלך על כל בריותיו. ופירוש ענין זה הוא, כי אמנם אמתת מצויאיתו ית' הוא דבר בלתי נתלה בזולתו כלל ובלתי מתייחס לזולתו, כי הנה הוא מצוי מוכרח ושלם מצד עצמו, ואין לו שום יחס עם אחר כלל לא למעלה ממנו ולא למטה ממנו. פירוש - שאין לו סבה שיתלה בה כלל, לא כמסובב עם סבתו ולא כמצטרף עם מצטרפו. והנה בבחינה זאת נקראהו בשם "לוה ב", דהיינו המצוי המוכרח מצד עצמו וכמ"ש.

ואמנם בהיות שרצה וברא נבראים וכולם תלויים בו במציאותם ובכל בחינותם וכמ"ש, נקראהו בבחינה זו - אדון כל, כי הכל ממנו והכל שלו והוא שליט בכל כרצונו.

ואולם עוד רצה בטובו וחסדו, להשפיל כביכול בענוותו את רום כבודו ולהיות מתיחס אל נבראיו, אע"פ שבאמת אין להם יחס עמו כלל, ורצה להיות להם במדרגת מלך אל עם, שיחשב להם לראש, ולמנהיג, ולהתכבד כביכול במלך שמתכבד בעמו, וכענין שנאמר: ברוב עם הדרת מלך. ובבחינה זו נקראהו מלכו של עולם. והנה בבחינה זו הוא נחשב לנו לראש, ומתכבד בנו, וגם אנחנו חייבים לעבוד עבודתו ולישמע אליו לכל אשר יצווה, כמלך בעמו. ואולם בבחינה זו גם כן חייבים אנו להכירו בכל יום, ולקיים מלכותו עלינו, ולהשתעבד אליו ולגזירותיו כעבדים אל מלכם, וזה נקרא קבלת עול מלכות שמים. ונכלל ענינה בפסוק זה של שמע ישראל, דהיינו ההודאה בדבר זה שהוא מלך מלכי המלכים מולך בכל בריותיו העליונים והתחתונים, ולקבל עול מלכותו והשתעבד אליו, וכמ"ש" (תיק סי' ד, ז, ט).

הבהרה לקוראים: בחודש הקודם התחלנו להביא סיפור בהמשכים, המיועד גם לציבור הנשים והנוער. אמנם היו קוראים לא מעטים, אשר בקשו שלא נשנה מהקו של העלון מקדמת דנא בהיותו עלון תורני המחולק בבתי הכנסת ובבתי המדרש, להבדיל מירחונים שונים המיועדים יותר לבני הבית. על-כן בעקבות התייעצות עם הועדה הרוחנית של העלון, ובהיותנו קשובים לציבור הקוראים, הוחלט שלא להמשיך בפרסומו של אותו סיפור. תקוותנו שהכרעת הועדה תתקבל בהבנה בקרב קוראי העלון. ובהזדמנות זו נדגיש, כי נשמח תמיד לקבל משוב מציבור הקוראים היקר. **בברכה, אגודת "קדושת ציון"**

א"י מקור השמחה הרב חיים פרידמן

**"חג הספות -
צילא דמהימנותא
- זמן שמחתנו"**

ולכן סוכה וארץ ישראל
- בחינה אחת הן,
וכמש"כ (תהלים טו, ג) "וַיְהִי
בְשָׁלֹם סִבּוּ - וּמְעוֹנָתוֹ
בְּצִיּוֹן". (פנלני אורות' סוכות ח"ה,
ל"ט, מפי השמועה בשם הר"ם א. וכן ב'הגאון
החסיד מוילנא' עמוד רמ"ז. ושם ליון שהמקור היחיד
(שעליו מוסתמכים כל השמועות) - הוא בספר "חזון ליון" עמ' 35).

וכן אמרו (זו"ם חוקת פה, ב): "וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר. סִמָּךְ
אַרְעָא קַדִּישָׁא [ארץ ישראל] - סוכת דוד".
(ועיין בגליון 16 שהבאנו מקורות נוספים).

וממילא, כמו סוכה - כך גם ארץ ישראל -
מהותה ומירתה שמחה, בגלל
נשמתה השכינה הנקראת "שמחה", וכמש"כ
(תהלים מג, ג) "יָפֵה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הִר צִיּוֹן
יִרְכָּתִי צָפוֹן קָרִית מְלֶךְ רָב". ואמרו (שמות רבה כג, ט):
"**אמר רבי יוחנן כפה של חשבונות היתה**
חוץ לירושלים וכל מי שמבקש לחשב הולך
לשם, למה, שלא חשב בירושלים ויצר, לפי
שנקראת משוש כל הארץ.

ובפסיקתא רבתי (פסיקתא מא - "תקע") מסיים:
"וְהָיוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְשִׁמְחִים בְּתוֹךְ הָעִיר".

קוב"ה ושכינתיה - ששון ושמחה

אנשי כנה"ג תיקנו לומר בתפילת ר"ה ויוה"כ:
"ובכן תן כבוד ה' לעמך... שמחה לארצה
וששון לעירך".

וצריך להבין מדוע חילקו את ה"שמחה"
לכללות "ארצה" - ארץ ישראל, ואת
ה"ששון" בפרטות ל"עירך" - ירושלים.

ונבוא לבאר מספר יסודות בחילוק שבין ששון
לשמחה, ובסוף המאמר נמצא לפנינו את
התשובה מבוארת בס"ד:

כתוב (ישעיהו נא, ג) "כִּי נַחֵם ה' צִיּוֹן נַחֵם כָּל חֲרֻבְתֶּיהָ,
וַיִּשֶׂם מְדִבְרָהא כְּעֵדָן וְעֲרֻבְתָּהּ כַּגֵּן ה', שְׁשׁוֹן
וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמֶרָה"

ואמרו (זוכר זקק ריב, ב):

**מצוות השמחה שנאמרה
כלפי כל החגים - מוזכרת**

במיוחד בפרשת חג הסוכות, וכמש"כ (דברים טו, יג)
"חג הספות תעשה לך שבועת ימים... ושמחת
בחגך... והיית אף שמח" [עיין ביאור הגר"א
(הקדק א, טו): "...ובסוכות גמר האסוף - כתיב
והיית אף שמח".]

גם בתפילה תיקנו לומר: "חג הספות הזה - זמן
שמחתנו".

סוכות הוא הזמן של השמחה הגדולה ביותר -
"בספות שלמות הפל נמצאת בו, ושמחת
הכל יותר" (זוה"ק אטור כה, ב - מדובר בהקשר
לענין שבסוכות גומרין בכל יום את ההלל); "מי
שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה
שמחה מימיו". (סוכה נא, ב).

הטעם לכך ש"סוכות" הוא הזמן של השמחה
הגדולה ביותר, הוא משום שהסוכה -
"צילא דמהימנותא" - היא השראת השכינה
הנקראת "סוכת שלום", וכמו שאמרו (זו"ק פנחס,
דנו, ב): "השכינה, שהיא ספה, מגנה עליהם,
ופורשת כנפיה עליהם כאמא על בנים, ומפני זה
תקנו לברך הפורס ספת שלום עלינו".

והרי השכינה נקראת "שמחה", וכמו שאמרו
(זו"ק ויקרא, ט, ב): "שמחה, דא ננסת ישראל
השכינה הקדושה", ואמרו (זו"ק ח"ה, רעט, א):
"**אם הבנים שמחה - דא שכינתא**, השכינה היא
מקור השמחה, וממילא גם הסוכה - מהותה
ומירתה "שמחה".

משוש כל הארץ - הר ציון

כשם שסוכה - היא "צילא דמהימנותא"
[השכינה] - כך גם "הארץ הנבחרת איהי
גופא דשכינתא ממש". (רמ"ד ווילנא, בראשית, ח"ב, עמוד תכ"א).

והנה המקביל לקוב"ה - הוא משיח בן יוסף, והמקביל לשכינה - הוא משיח בן דוד, וכדאיתא בזוהר חדש תולדות (ח"א, דף לג, ב): "יוסף ידע ליה לקודשא בריה הוא מגו ההיא אספקלריא... יסוד עולם [קוב"ה]... ידוד אחיד בה, פהאי בת שבע, ד'איהי ממלכה [שכינה]."

וממילא, משיח בן יוסף שהוא כנגד קוב"ה - מידתו "ששון", ומשיח בן דוד שהוא כנגד שכינתיה - מידתו "שמחה". וכמש"כ בקול התור" (פרק 3' בחינה קמ):

"ששון ושמחה ישיגו (ישיגו ל"ה). ששון ושמחה הם ב' המשיחין, ועיקרו של ששון הוא משיח בן יוסף... והוא עיקר כוונת הגמ' (סוכה מ"ח) על ענין ששון ושמחה. ורבנו זכה להשיג כוונת הגמרא בזה בכל תכליתה, ועל זאת אמר לנו רבנו שאילו לא נברא אלא כדי להשיג דבר זה - כדאי הוא לו.

(א.ה. עיון ציבור נפלא בגמ' סוכה כ"ג - צמחמר הרב מנחם מ"ד יוסף, בגליון כ"ד עמוד י"ח ובהערות). וכנודע שהוא בעצמו היה נהורא דמשיח בן יוסף, לעורר על קבוץ גלויות תחילה...". (ישי"ש עוד בחינה ו'; ע"ג; ע"ד; ק"ה; ק"ט) [*].

ציון וירושלים - ששון ושמחה

והנה בארץ ישראל ישנן שתי בחינות מקבילות זו לזו - "ציון" ו"ירושלים", וכמו שאמרו (זוה"ק יוסי רנח, ח. מתורגם): "פְּתַח וְאָמַר (תהלים קמ) יְבָרְכֶךָ ה' מְצִיּוֹן וְרָאָה בְטוֹב יְרוּשָׁלַם וְגו'. יְבָרְכֶךָ ה' מְצִיּוֹן [קוב"ה] - שְׁמַמְנו יוֹצְאִים בְּרִכּוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן [השכינה], וְהוּא פּוֹלֵל כָּל הַבְּרִכּוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַחַר כֵּן - וְרָאָה בְטוֹב יְרוּשָׁלַם [השכינה]. לְהַרְאוֹת שְׁכַל הַבְּרִכּוֹת פְּאוֹת מְזַכֵּר [קוב"ה] וְנִקְבָּה [השכינה]".

מבואר, ש"ציון" כנגד קוב"ה, ו"ירושלים" כנגד שכינתיה.

"[שמחה - זו השכינה]. ששון - דא קודשא בריה הוא. הדא הוא דכתוב (ישי"ש י"ח) ששון ושמחה מצא בה".

כלומר, קיימות שתי בחינות: "ששון" הוא קוב"ה, ו"שמחה" היא שכינתו. וכן אמרו (מגילה טו, ב): "ששון - זו מילה". וכידוע מילה הוא ביסוד [קוב"ה].

והנה, בחילוק שבין ששון לשמחה ביאר הגר"א (אבטח ט, טז):

ששון הוא אחר שמחה... "שמחה" - הוא שהולך למצוא חפץ, בשמחה. ו"ששון" - הוא אחר כך כשכבר החפץ בידו, וששון בלב.

לדוגמא, ב"יינה של תורה הנקראת "עֲדוּתִיךָ... ששון לְבִי הַמָּה" (תהלים קיט, קיא) - הרי גם אדם שהולך ללמוד תורה, הגם שעדיין אין בידו מקור השפע שהוא ה"ששון - התורה", בכ"ז לכל אורך הדרך יש בלבו שמחה, על כך שעוד מעט הוא יזכה בתורה. ואח"כ כשיזכה בתורה - הרי עצם התורה היא מציאות של ששון המתפשט בלבו [ואז גם אם לא יתבונן בערך התורה - תהיה לו הרגשת ששון, כמו יין טוב שמתפשט באיברים מבלי לשים לב, ואם גם יתבונן בערך התורה תהיה לו גם שמחה].

וזהו כמו שביאר הגר"א (מוצא 3' חומש הגר"א" שמות ד, יד):

"שמחה" - הוא מה שמראה לחוץ, ואף בקרבו - שמתפנק מהדבר ומודיע לנפשו גדול התועלת ושמח בה.

"ששון" - הוא הנאה שמתהנה בהשיגו הדבר ומתפשט בתוכו. ("חמ"ס נחש" מכתי"ק).

וכל זה מבואר היטב עפ"י האמור, ש"ששון" בקוב"ה המשפיע, ו"שמחה" בשכינתיה המושפעת, וממילא ה"ששון" הוא הסיבה המשפיעה את השמחה, כאשר האדם מתבונן בטובת הששון.

משיח בן יוסף, ומשיח בן דוד - ששון ושמחה

נתבאר ש"ששון" הוא מידתו של קוב"ה, ו"שמחה" היא מידתה של השכינה,

[*] יש לציין מה שהביאו, שפניו של הגר"א היו מלאות יופת משמחה, ורופא שראה אותו אמר שהוא יכול לחיות 300 שנה מרוב שמחה המבריאה את גופו. - והדברים מתאימים עם הג"ל, שמש"ח בן יוסף - מידתו ששון.

ומקשים חז"ל (מוכ"ק ויקהל קצח, א), שמכיון שפתח
"לא בַּחֲרָתִי בְעִיר", היה לו לסיים
"ואבחר בירושלים", ולמה סיים "וְאָבַחַר בְּדוּד".

והתירוץ של הזוה"ק נתבאר ע"י רמ"ד וואלי
(מלכים עמוד ק"ג, ועיי"ש ס"ח, ק"ו, קכ"ט):

"כי ירושלים היא דרגא דדוד מלכא,
ונמצא שירושלים הוא דוד ודוד הוא ירושלים,
וכלא רזא חדא, כי נקשרו זה בזה ובבחירה
אחת נבחרו שניהם."

וממילא, לפי מה שנתבאר לעיל ש"קוב"ה",
ו"משיח בן יוסף" - מידתם ששון,
וה"שכינה" ו"משיח בן דוד" - מידתם שמחה,
ממילא יוצא ג"כ, ש"ציון" - מידתו ששון,
ו"ירושלים" - מידתה שמחה.

ששון	שמחה
קוב"ה	השכינה הקדושה
ציון	ירושלים
יוסף	דוד

המשפיע - ציון; המושפעת - ירושלים

עתה יש לשאול, איזו בחינה בארץ ישראל היא
"ציון", ואיזו בחינה היא "ירושלים"?

תשובה: הנה ראינו לעיל בזוה"ק ויחי, שכמו
שקוב"ה משפיע לשכינה - כך ציון
משפיע לירושלים, וא"כ כשאנו מוצאים שתי
בחינות בארץ ישראל: האחד משפיע, והאחת
מושפעת - הרי שהמשפיע יקרא "ציון",
והמושפעת תיקרא "ירושלים". ועדמש"כ
בביאור הגר"א (שע"ש ג, ג): "ציון נגד האבות" -
[זכר - המשפיע], "ירושלים נגד אמהות" -
[נקבה - המושפעת].

וכגון מה שאמרנו (מוכר שמות ח, א):

"אלף לי אֵל הר המור - אָמַר קוֹדֶשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, אֵלֶךְ לִי, לְנַעֲרָא הָאֹמוֹת מִירוּשָׁלַם

ולכן ג"כ מצינו ש"יוסף" [משיח בן יוסף] ו"ציון"
בחינה אחת הן, שהרי שניהם כנגד קוב"ה,
וכמש"כ הגר"א (תיקוני זוהר מדש, ל, א. ד"ב "ואיכו אית"):
"שציון הוא צדיק - בסוד יוסף הצדיק. יוסף
גימטריא ציון כידוע". [קנ"ו (156)]*.

וזהו שכתוב (תהלים נחג), **"יָפָה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל**
הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן..." ואמרנו (מוכ"ק ויקהל, קד, ב,
א): **"יָפָה נוֹף - דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדָא צַדִּיק.**
מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ."

ועוד אמרו (מוכ"ק ויגש, קד, נ"ג):

"יָפָה נוֹף' - דָּא אִיהוּ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, דְּכַתִּיב
בֵּיה, וַיְהִי יוֹסֵף יָפָה תֹאֵר וַיְפָה מְרָאָה. 'מְשׁוֹשׁ
כָּל הָאָרֶץ' - אִיהוּ חֲדָוָה וְחֲדוּ לְעֵילָא וְתַתָּא..."
כי שלשת אלו: קוב"ה, וציון, ויוסף, בחינה אחת
הן, ושלשתם מידתם ששון - "מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ".

ולעומת זאת מצינו ש"דוד" [משיח בן דוד]
ו"ירושלים" בחינה אחת הן, שהרי
שניהם כנגד השכינה, וכמש"כ (מלכים א - ח, ט):

"מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוּצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא בַּחֲרָתִי בְעִיר מִכָּל שְׁבִטֵי
יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בֵּית לְהִיּוֹת שְׁמֵי שָׁם, וְאָבַחַר
בְּדוּד לְהִיּוֹת עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל."

[*] וכנגד זה יש בספר הקדוש "קול התור" (פסק ז') -
קנ"ו בחינות של פעולות "משיח בן יוסף" ב"גאולת
ציון", וכמש"כ שם (בספקדמ"ב):

מצוה וחובה רבה על כל איש ישראל, ועל כל
העוסקים בקבוץ גלויות, ומכש"כ על כל אחד
הנושא עליו אחריות כל שהיא בהנהגת צרכי צבור
בארה"ק, ועאכו"כ בעבודת ישוב הק' - ללמוד
לדעת ולהבין היטב בעמקות ובקיאות שלמה את
כל קנ"ו הבחינות והתכונות של משיחא דאתחלתא
משיח בן יוסף - אשר על ידו קבוץ גלויות - ככל
מעשי האתחלתא הבאה באתערותא דלתתא.

... וסימנך למספר קנ"ו - כמספר "יוסף" ו"ציון" -
שניהם ביסוד (= קוב"ה), וכן לפי המדרש (תנחומא
סוף ויגש) 'מה שאירע ליוסף - אירע לציון].

3, טו): "הזאת העיר ש'יאמרו כְּלִילַת יְפֵי מְשׁוֹשׁ לְכָל הָאָרֶץ". וזהו משום שמדובר על העיר ירושלים בבחינה שהיא משפיעה על שאר ארץ ישראל, וכפי שאמר עליה: "מְשׁוֹשׁ לְכָל הָאָרֶץ".

ועוד (כתוב (שפיכו ס, טו): "תחת ה'יתך עזובה ושנואה ואין עובר - ושמתיך לגאון עולם מְשׁוֹשׁ דור ודור". מדובר כאן ביחס לאנשים הדרים עליה ומושפעים ממנה, וכמו שאמר "מְשׁוֹשׁ דור ודור" - "דור" מלשון "האנשים הדרים בארץ", ובבחינה זו כל ארץ ישראל נקראת "ציון", ומידתה "משוש - ששון".

שורש הדבר נמצא בשכינה עצמה, שכאשר מדובר על הבחינה שהשכינה משפיעה - היא מקבלת את שמו של קוב"ה, וכמש"כ הגר"א (צביאורו לספרא דנתיבותא פסק ד', דף ל"א ד"כ "ואמר"): "דבירידתה [של השכינה] בעולמות התחתונים [=להשפיע על התחתונים] - נעשית דכורא כמ"ש בזוהר, וכידוע דכל שמשפעת היא דכורא".

ואמרו (מוכ"ק ל"א, דף לב, ב):

"**וחמינא דנקסת ישראל [השכינה] אקרי בשמא דציון [קוב"ה], דכתבי (שפיכו ב) 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה'.**"

שְׂמֵחָה לְאַרְצָהּ וְשִׁשׁוֹן לְעִירָהּ

ומעתה תתישב הקושיא שפתחנו בה, במש"א בתפילת ר"ה ויוה"כ: "ובכן תן כבוד ה' לעמך... שְׂמֵחָה לְאַרְצָהּ וְשִׁשׁוֹן לְעִירָהּ". והקשינו, מדוע חילקו את ה"שְׂמֵחָה" לכללות "אַרְצָהּ" - ארץ ישראל, ואת ה"שִׁשׁוֹן" בפרטות ל"עִירָהּ" - ירושלים.

ולהנ"ל הוא מיושב כפתור ופרת: שהרי כאן מדברים על העיר ירושלים ביחס לשאר ארץ ישראל, וא"כ העיר ירושלים נעשית בבחינת "ציון - קוב"ה" - ושייך בה הלשון "שִׁשׁוֹן לְעִירָהּ", ושאר ארץ ישראל בבחינת "ירושלים - שכינתיה" - ושייך בה הלשון "שְׂמֵחָה לְאַרְצָהּ".

דהוא הר המור, כמה דְּכַתְיִב, בְּהַר הַמּוֹרְיָה אֲשֶׁר בְּירוּשָׁלַם.

והיינו שכל ירושלים נקראת "הר המור" על שם הר המוריה שבתוכה (עין ציור בגר"א ש"ש ד, ה; ובערכ 106 צבולת מוסד רכז קוק).

וממשיך הוזהר ק:

ואל גִּבְעַת הַלְבוּנָה, דָּא בֵּי מְקַדְשָׁא דִּי בְּצִיּוֹן, וְלֹא אִמְר "בֵּי מְקַדְשָׁא דִּי בְּצִיּוֹן", מְבוֹאֵר, שְׂכַל "הַר הַבֵּית" שְׂבִיהֵמ"ק בְּתוֹכוֹ - נְקֵרָא "צִיּוֹן", וְכַמְש"כ (תהלים 137, 1) "וְאֵינִי נֹסֶכְתִּי מִלְּפֵי עַל צִיּוֹן - הַר קְדִישִׁי".

והנה מזה שאמר: "בֵּי מְקַדְשָׁא דִּי בְּצִיּוֹן", ולא אמר "בֵּי מְקַדְשָׁא דִּי בְּצִיּוֹן", מְבוֹאֵר, שְׂכַל "הַר הַבֵּית" שְׂבִיהֵמ"ק בְּתוֹכוֹ - נְקֵרָא "צִיּוֹן", וְכַמְש"כ (תהלים 137, 1) "וְאֵינִי נֹסֶכְתִּי מִלְּפֵי עַל צִיּוֹן - הַר קְדִישִׁי".

א"כ מְבוֹאֵר, שְׂכַל הַעִיר הַשְּׂמֵחָה הַמּוֹשְׁפַעַת - נְקֵרָא "יְרוּשָׁלַם", וְהַר הַבֵּית הַשְּׂמֵחָה עַל הַעִיר, שְׂהָרִי הוּא יוֹתֵר קְרוֹב לְמִקְוֵי הַקְּדוּשָׁה - נְקֵרָא "צִיּוֹן" [*].

בחינת "ציון" ו"ירושלים" - באותו המקום

ולא עוד, אלא שאותו המקום לפעמים נקרא "ציון", ולפעמים נקרא "ירושלים", והדבר תלוי אם מסתכלים עליו בבחינה שהוא "משפיע", או בבחינה שהוא "מושפע".

והנה דוגמא: לעיל ראינו שרק "הר הבית" נקרא "ציון", ומאידך מצינו שגם כל העיר "ירושלים" - נקראת "ציון", וכמש"כ (שפיכו ס, טו): "וְיִקְרְאוּ לָהּ עִיר ה' - צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל". וגם מצינו בה הלשון "ששון" שמתאים לציון, וכמש"כ (איכה

[*] ועפי"ז מְבוֹאֵר מֵה שְׂאוֹמְרִים בְּכִרְכַּת הַמּוֹזֵן: "רַחֵם אֵל ה' עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירָהּ, וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ... וְעַל חַיַּיִת הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׂמֵךְ עָלָיו". וזה מסודר לפי סדר המדרגות: א. "יְרוּשָׁלַם עִירָהּ" - כללות העיר נקרא "ירושלים". ב. "צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ" - הר הבית שעומד עליו ביהמ"ק, שהוא "מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ" - נקרא "ציון". ג. "חַיַּיִת הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׂמֵךְ עָלָיו" - בית המקדש עצמו.

זיכוי הרבים

חדש! ניתן לתרום לאגודת "קדושת ציון" גם באמצעות:

קהילות

20,000 עזרתקים!

העלון "קדושת ציון" מופץ בכל ריכוזי היהדות החרדית בארץ וכן במקומות המרכזיים בארה"ב ב-20,000 עותקים. לפרסומות נא ליצור קשר במייל yyy7@neto.bezeqint.net

יהודים יקרים!

בניו-יורק ולייקווד. העלות של הדפסת והפצת העלון בלבד עולה כעת הרבה מעל 10,000 \$ לחודש, כאשר הכותבים, המחלקים, השולחים בדואר ושאר העובדים כולם ללא יוצא מן הכלל עובדים בהתנדבות מלאה ועושים ימים כלילות למען הצלחת העלון. מלבד זאת, אנו שואפים גם להגביר את חשיבות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות ועדיין השפה האנגלית היא השגורה בפייהם, וכן לפעול בדרכים נוספות. כשיעצא דשמיא התחלנו להקים מערך שיעורים ברחבי הארץ, וכן מערך סיורים מיוחד בירושלים בעקבות בוני הישוב. אמנם גם פעולות אלו דורשות משאבים רבים, כידוע. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, ניתן לעזור במספר אופנים - האחד הוא להרים את תרומתכם לעניין ובכך תבורכו מהשמים! ה"ק" תתקבל בברכה מיוחדת, וכפי שתראו בפרסום כאן - ניתן לתרום גם חד פעמית וגם בהו"ק באמצעות "קהילות" ו"נדרים פלוס", כמגם ישירות דרך המייל של האגודה. פרט לכך, כאמור, אנו זקוקים למתנדבים בריכוזים החרדיים השונים ברחבי הארץ לחלוקת העלון. בעלי רכבים מתבקשים במיוחד להרתם לעניין. ככל שנצליח לחלק ביותר מקומות בכוח עצמנו, כך ירד הנטל הכספי, וכן החלוקה תהיה יותר איכותית מטבע הדברים.

על-מנת לתרום, עלימנת להפיץ באזור המגורים, על-מנת לפרסם בעלון, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים היהודיים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

כמו-כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקשיב בתשומת לב ולהתיחס לכל פניה.

עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ, וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאון האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים ממושגעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון שוב ושוב, באופן שיכיל די חומר עבור הקוראים הרבים והמעוניינים המתעניינים בדבר האגודה. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים כספיים רבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, ולאור התנגדותם של גורמים שוליים אך רעשניים בשולי המחנה, נוכחנו כי מצד אחד, מחובתנו היא מצד אחד להשתמש בהפצה מקצועית, המגיעה לכאלף וחמש מאות בתי-כנסת כאן בארץ בלבד, ומצד שני להקים מערך הפצה יעיל ככל האפשר של אנשינו, המקבלים את העלונים לכתובתם ומפיצים אותו איש איש במקומו לפי יכולתו. זאת, מלבד ממערך שלם של חלוקה בישיבות ומערך של ח ל ו ק ה

